

J A A R V E R S L A G

Nederlands Instituut
voor
Oorlogsdocumentatie

2005

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen

Amsterdam 2006

Woord Vooraf

Het NIOD-Jaarverslag 2005 is in twee varianten verschenen: de verkorte uitvoering in druk en deze uitgebreide website-versie. Deze website editie kan in print bij het gedrukte jaarverslag worden gevoegd, dat hiervoor speciaal is uitgevoerd met een dubbele omslag.

In 2005 bestond het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie 60 jaar en daar werd op gepaste wijze aandacht aan besteed. In dit jaar overleed ook de man die het instituut groot heeft gemaakt: dr. L. de Jong. Zijn overlijden kwam niet als een schok, maar toch onverwacht en het zorgde voor veel beschouwingen in de Nederlandse pers.

Ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan organiseerde het instituut in samenwerking met debatcentrum Tumult in Utrecht onder de naam Wisselend Perspectief een lezingenreeks. Er werd ingegaan op de wijze hoe men de afgelopen jaren telkens op andere wijze over de oorlog -en de gevolgen daarvan- heeft gedacht en geschreven. Op een veel groter publiek gericht was de tentoonstelling *Oorlogskind*, die op 21 maart geopend werd door Prinses Margriet. In deze tentoonstelling staat het oorlogsverhaal van twaalf kinderen uit de periode 1940-1945 en twee kinderen in de huidige tijd centraal. Het bijbehorende boekje *Oorlogskind* is gedrukt in een oplage van 170.000 exemplaren en is meegeleverd bij de jaarlijks uitkomende Anne Frank Krant. Ten behoeve van het bezoek van scholieren aan de tentoonstelling is een speciale lesbrief voor het onderwijs ontwikkeld. Ter ondersteuning van het project is een website ontworpen www.oorlogskind.nl. Deze site bevat onder meer uitvoerige informatie over de inhoud van de tentoonstelling, actuele berichtgeving over de plaatsing van de tentoonstelling in het land en de kindermonumenten-databank. De tentoonstelling wordt goedbezocht en reist tot juni 2006 alle provincies af.

Over zeer uiteenlopende onderwerpen verschenen instituutpublicaties, te weten *De drie van Breda* (proefschrift van mw. H. Piersma), *Ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog* (samenstellers mw. C. Kristel en mw. H. Piersma), *Indische rekening. Indië, Nederland en de backpack-kwestie 1945-2005* (een vws-opdracht, uitgevoerd door H. Meyer), *Na het kamp. Vriendschap en politieke strijd* (mw. J. Withuis), *Wer verriet Anne Frank?* (D. Barnouw en G.P. van der Stroom), *Politiek geweld. Etnisch conflict, oorlog en genocide in de twintigste eeuw* (het zestiende NIOD-Jaarboek onder gastredactie van T. Zwaan) en *A.E. Cohen als geschiedschrijver van deze tijd* (onder red. van J.C.H. Blom e.a.). In Indonesië werd de NIOD-publicatie *Kota lama, kota baru. Sejarah kota-kota di Indonesia/Old city, new city: The history of the Indonesian city before and after independence* uitgegeven. Van bijzondere betekenis was de publicatie van *Rechtvaardigen onder de volkeren*, biografieën van Nederlanders die een Yad Vashem-onderscheiding hebben gekregen. De eerste exemplaren werden overhandigd aan premier Balkenende en de Israëliëse ambassadeur.

Eind april vond in het Trippenhuis de slotconferentie plaats van het grote ESF-programma 'The impact of National-Socialist and Fascist Rule in Occupied Europe'. De daaruit voortkomende monografieën worden in 2006/2007 gepubliceerd.

In het kader van het programma Van Indië tot Indonesië werden vijf workshops en een conferentie georganiseerd. In het kader van het Historical Research Program Japan and the Netherlands werd onder meer het symposium 'Analysis of the Quality of Life and Happiness of People. Japanese and Dutch Societies compared' georganiseerd.

De diverse Azië-projecten leverden een belangrijke bijdrage aan het inhoudelijk programma van de jaarlijkse Pasar Malam Besar in Den Haag.

Op initiatief van het instituut werden onder de naam *Docs at War* in het kader van het documentaire filmfestival IDFA een groot aantal documentaires uit de periode 1939-1945 uit verschillende landen vertoond.

Een tweede herdenking in 2005 betrof de val van de enclave Srebrenica in 1995. Deze kreeg in de media ruime aandacht en ook het NIOD werd een aantal malen in de discussie betrokken.

In 2005 heeft het instituut samen met enkele externe partners ('Geschiedenis in Discussie' van de UvA; Goethe Institut Amsterdam; Duitsland Instituut Amsterdam, Joods Historisch Museum) enkele grote publiekslezingen georganiseerd. Hierbij traden Götz Aly en Christopher Browning op.

In dit verslagjaar kon met subsidie van het Ministerie van vws www.kamparchieven.nl worden gerealiseerd. Kamparchieven.nl is ontstaan uit een samenwerkingsverband met de volgende instellingen: Afdeling Oorlogsnazorg van het Nederlandse Rode Kruis, Gemeente Midden-Drenthe, Archief Eemland, Nationaal Monument Kamp Amersfoort, Nationaal Monument Kamp Vught en Herinneringscentrum Kamp Westerbork. De website is een wegwijzer naar de verschillende plekken in Nederland waar archieven uit en over de kampen Amersfoort, Vught en Westerbork worden bewaard. Op 20 december 2005 ging de website van start.

Het NIOD is voor het samenstellen van dvd's over *Ons Koninkrijk en de Tweede Wereldoorlog* een samenwerkingverband aangegaan met Tijdsbeeld Media en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. In april 2005 verscheen de dvd-box *Het Polygoonjournaal in de Tweede Wereldoorlog (1940-1945)*. De uitgave kreeg veel publiciteit in de media. In november 2005 verscheen de tweede dvd-box : *Nederlands-Indië in de Tweede Wereldoorlog (1942-1945)*. De reeks wordt voortgezet

De website www.niod.nl wordt steeds belangrijker. Het afgelopen jaar liet een toename zien van berichten in de rubriek Actueel. Onder *Collecties on-line* werd het bestand van de NIOD collectie illegale pamfletten en brochures opgenomen. De rubriek *Veel gestelde Vragen* werd samengesteld en op de site geplaatst. Dit jaar is een begin gemaakt met een verbetering van de website als voorbereidende fase voor een geheel nieuwe site.

Al met al een jaar vol activiteiten en met een ruime en gevarieerde oogst van 'producten'. Een jaar ook waarop met enige tevredenheid mag worden teruggezien.

J.C.H.Blom
directeur

I N H O U D

Afdeling Informatie en documentatie	5
Algemeen	5
Collectiebeheer	6
Acquisitie bibliotheekcollecties	6
Acquisitie archieven en collecties	6
Inventarisatie	7
Beeldarchief	8
Catalogisering	9
Conservering	10
Informatievoorziening	10
Studiezaal	10
Correspondentieteam	11
Website	11
ICT activiteiten	12
Publieks- en onderzoeksactiviteiten	12
Onderzoek	12
Projecten	12
Exposities	14
Opleidingen, cursussen en trainingen	15
Afdeling Onderzoek	16
Algemeen	16
Overige bijzonderheden	17
Nieuwe projecten	18
Onderzoek in opdracht	18
Wetenschapscommissie	18
Tijdelijke afwezigheid	19
De azië-projecten	19
Lopend onderzoek	22
Geassocieerd onderzoekers	23
Wetenschappelijke onderwijsactiviteiten	24
Bedrijfsvoering	25
Personeel en organisatie	25
Financiën	25
Managementondersteuning, secretariaat & catering	26
Automatisering	26
Huisvesting	26
Arbo	26
BHV	27
Milieu	27
Exploitatie	28
Balans	29
Bijlagen	
1 Staf, bestuur en commissies	30
2 Publicaties van NIOD-medewerkers in 2005	32
3 Lezingen en voordrachten van NIOD-medewerkers	36
4 Bestuurs- en andere lidmaatschappen van medewerkers	41
5 Overzicht verdere activiteiten en bijeenkomsten	43
6 Aanwinsten: een keuze	44
7 Exploitatierkening 2005 en personeel	45

Afdeling Informatie en Documentatie

Algemeen

De kerntaken van de afdeling Informatie en Documentatie zijn collectiebeheer (acquisitie, inventarisatie, conservering en catalogisering) en informatievoorziening (de mondelinge en schriftelijke informatievoorziening op de studiezaal en via het correspondentieteam en *on-line* via de website). Het beleid van de afdeling is gericht op het digitaal toegankelijk maken van de collecties om deze via internet ter beschikking te stellen, de conservering van de collecties volgens de daarvoor algemeen geldende eisen van deze tijd en het leveren van informatie over WOII in de breedste zin van het woord. In de loop van 2005 werden nagenoeg alle toegangen op archieven met behulp van het programma MAIS Flexis via internet raadpleegbaar gemaakt. Voor de toegang op de collectie Documentatie II is meer tijd nodig. De verwachting is dat in de loop van 2006 alle bestaande toegangen via www.niod.nl, alsmede via www.archieven.nl geraadpleegd kunnen worden.

In dit verslagjaar kon met subsidie van het Ministerie van vws www.kamparchieven.nl worden gerealiseerd. www.kamparchieven.nl is ontstaan uit een samenwerkingsverband met de volgende instellingen: Afdeling Oorlogsnazorg van het Nederlandse Rode Kruis, Gemeente Midden-Drenthe, Archief Eemland, Nationaal Monument Kamp Amersfoort, Nationaal Monument Kamp Vught en Herinneringscentrum Kamp Westerbork. De website is een wegwijzer naar de verschillende plekken in Nederland waar archieven uit en over de kampen Amersfoort, Vught en Westerbork worden bewaard. Op 20 december 2005 ging de website van start. De site zal de komende jaren in de breedte en de diepte groeien door toevoeging van informatie over archieven van andere kampen.

In het kader van het Erfgoed van de Oorlog werden in opdracht van het Ministerie van vws twee onderzoeken verricht. Een *quickscan* van de hoeveelheid nog te bewerken archiefmateriaal in Nederland die gerelateerd kan worden aan de Tweede Wereldoorlog en een onderzoek naar de omvang, inhoud en bewerkingsmogelijkheden van de archieven van de Pensioen- en Uitkeringsraad en aanverwante organisaties resulterend in het rapport *Elfkilometer solidariteit*. Het NIOD is door de nieuwe organisatie Metamorfoze Archieven gevraagd mee te doen aan een *pilot*, waarin ervaring wordt opgedaan met de conservering, verfilming en ontzuring van een archief van nationaal belang en met grote conserveringsbehoefte. Daarvoor is het archief van het *Judendurchgangslager Westerbork* (9,5 meter) uitgekozen. Zo wordt een van de kernbestanden uit de Tweede Wereldoorlog materieel verzorgd en verfilmd.

In het afgelopen jaar werden vanuit het overleg met medewerkers van de Nederlandse musea en documentatiecentra met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog voorbereidingen getroffen om te komen tot de opzet van een gezamenlijk gedigitaliseerd fotobestand Nederland en de Tweede Wereldoorlog. Het NIOD heeft de opdracht van het Ministerie vws aanvaard om hiervoor een projectplan uit te werken. In nauw overleg met vertegenwoordigers van WOII-musea is in het afgelopen jaar een projectplan geschreven: *Gedigitaliseerd Fotobestand Nationale Beeldbank Nederland en de Tweede Wereldoorlog*. Het plan is voor financiering ingediend bij het ministerie van vws.

Het NIOD is in het verslagjaar voor het samenstellen van dvd's over *Ons Koninkrijk en de Tweede Wereldoorlog* een samenwerkingsverband aangegaan met Tijdsbeeld Media en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. In april 2005 verscheen de dvd-box *Het Polygoonjournaal in de Tweede Wereldoorlog (1940-1945)*. De uitgave kreeg veel publiciteit in de media. In november 2005 verscheen de tweede dvd-box: *Nederlands-Indië in de Tweede Wereldoorlog (1942-1945)*. In de komende jaren zullen bij uitgeverij Waanders te Zwolle regelmatig dvd-boxen verschijnen met historisch filmmateriaal.

Voor het herdenkingsjaar 2005 heeft het NIOD in samenwerking met het Nationaal Comité 4 en 5 mei, Unicef, War Child Nederland en de Anne Frank Stichting de reizende tentoonstelling *Oorlogskind* samengesteld. De tentoonstelling werd op 21 maart 2005 in de Beurs van Berlage in Amsterdam geopend door HKH Prinses Margriet in aanwezigheid

van de staatssecretaris van vws mw. C. Ross-van Dorp. Vanaf 27 maart is de tentoonstelling begonnen aan een rondreis langs alle Nederlandse provincies. Ter ondersteuning van het project is een speciale website ontworpen www.oorlogskind.nl. Deze site bevat uitvoerige informatie over de inhoud van de tentoonstelling, een lesbief voor het onderwijs, actuele berichtgeving over de plaatsing van de tentoonstelling in het land, kindermonumenten- databank, reactierubriek en informatie ten behoeve van de pers. De tentoonstelling wordt goed bezocht door jong en oud. In 2006 zal de tentoonstelling nog in vier provincies te zien zijn.

De afdeling Informatie en Documentatie bestond per 31 december 2005 uit een vaste staf van 16 medewerkers en vier tijdelijke medewerkers, die allen betrokken zijn bij de uitvoering van de kernactiviteiten. Het tijdelijke contract van M. Ternede, ter vervanging van de uitvoerende acquisitietaken van E. Somers, werd verlengd tot 31 mei 2006. Ook het tijdelijke contract van M. Wilmlink, die betrokken is bij het toegankelijk maken van de fotocollectie, werd verlengd tot 31 mei 2006. Mw. E. Balkestein werd per 1 september 2004 op uitzendbasis voor inventarisatieprojecten ten behoeve van particuliere collecties aangetrokken. Ook verrichtte zij het onderzoek in het kader van Erfgoed van de Oorlog van het Ministerie van vws. Het tijdelijke contract van mw. P. Links werd eveneens verlengd tot 31 december 2006.

Collectiebeheer

ACQUISITIE BIBLIOTHEEKCOLLECTIES

Hoewel de Tweede Wereldoorlog centraal blijft staan in het aanschafbeleid, werden in aansluiting op het nieuwe onderzoeksplan van de afdeling Onderzoek, ook studies aangeschaft over transnationale geschiedschrijving, met bijzondere aandacht voor de cyclus van oorlog en transformatie, het gebruik en de perceptie van geweld en de confrontatie van culturen. Dit alles in de context van modernisering en mondialisering in de tijdspanne van de 'korte' twintigste eeuw, 1914-1989.

ACQUISITIE ARCHIEVEN EN COLLECTIES

Het NIOD organiseerde het afgelopen jaar drie bijeenkomsten met medewerkers van de vooraanstaande Nederlandse musea en documentatiecentra met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog. Het NIOD streeft naar betere afstemming van verwerving en beheer van voorwerpen en archiefmateriaal van de verschillende instellingen. Vanuit dit overleg zijn voorbereidingen getroffen om te komen tot de opzet van een gezamenlijk gedigitaliseerd fotobestand Nederland en de Tweede Wereldoorlog. Het NIOD-FRS bestand is daarbij uitgangspunt. De fotocollecties van de musea worden hierin opgenomen. Het databestand zal als *Nationale Beeldbank Nederland en de Tweede Wereldoorlog* in alle instellingen raadpleegbaar zijn en op internet worden aangeboden. E. Somers heeft samen met H. Gijsbers en in nauw overleg met vertegenwoordigers van WOII-musea in opdracht van het Ministerie van vws een projectplan uitgewerkt over de realisatie *Gedigitaliseerd Fotobestand Nationale Beeldbank Nederland en de Tweede Wereldoorlog*. Het Ministerie van vws verstrekke daartoe een subsidie van ? 10.000. Uit de door H. Gijsbers uitgevoerde materiaalanalyse kwam naar voren dat de musea en instellingen samen over ongeveer 55.000 tot 60.000 unieke foto's beschikken, die een aanvulling zijn op de bestaande fotocollectie van het NIOD. Het projectplan is voor financiering ingediend bij het ministerie van vws.

In het verslagjaar 2005 werden 262 aanwinsten geregistreerd. Aard en omvang van de aanwinsten zijn gevarieerd. Vooral dagboeken en andere egodocumenten afkomstig uit particuliere bron waren sterk vertegenwoordigd. Daarnaast zijn aan beide Doc-collecties, het archiefbestand en de Indische Collectie substantiële aanvullingen toegevoegd. In samenwerking met M. Ternede zijn in 2005 een flink aantal nieuwe fotoaanwinsten in ontvangst genomen. Deze aanwinsten zijn ingedeeld, in de vorm van een BC (Bijzondere Collectie), of onder het aanwinstnummer. In totaal zijn 2.306 foto's aan het NIOD geschonken in het afgelopen jaar. Daarnaast zijn ook 28 tekeningen en een kleine collectie van 15 affiches en 4 filmrollen (35mm en 8mm materiaal) aan het NIOD geschonken. De films zijn doorgestuurd naar het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, waar het NIOD een bruikleenovereenkomst mee heeft gesloten.

INVENTARISATIE

Het plan om in 2005 alle toegangen op de archieven met behulp van het programma MAIS Flexis via internet raadpleegbaar te maken, kon niet volledig worden gerealiseerd. Vooral de toegang op de collectie Documentatie II is zo uitgebreid, dat er meer tijd voor nodig is. De verwachting is, dat in 2006 alle bestaande toegangen via www.niod.nl geraadpleegd kunnen worden.

De Centrale Archiefselectiedienst in Winschoten heeft dit jaar de bewerking van het archief van de Nederlandsche Oost-Compagnie (22,6 meter) ter hand genomen. Het archief wordt toegankelijk gemaakt en materieel verzorgd. In het eerste kwartaal van 2006 wordt de bewerking afgerond. Vanuit het NIOD wordt het project begeleid door mw. A. van Bockxmeer. Mw. M. Ros, verantwoordelijk voor het beschrijven van de dagboeken, heeft in 2005 het beschrijven van al geruime tijd op het NIOD aanwezige dagboeken af kunnen sluiten. Daarna is zij begonnen aan de beschrijving van recent verworven dagboeken en verslagen. In totaal heeft zij 60 egodocumenten verwerkt. R. Utermöhlen heeft dit jaar veel tijd besteed aan het gereedmaken van de uitgebreide Documentatie II (zaken) beschrijvingen voor Internet. Daarnaast heeft hij 330 nieuwe aanvullingen op de collectie Documentatie I (personen) en II (zaken) beschreven. Enkele *highlights* zijn:

- ▶ Memoires van Tjalling Pieter van der Kooy, over zijn oorlogsjaren als medewerker van H.M. Hirschfeld, secretaris-generaal bij het Ministerie van Handel, Nijverheid en Scheepvaart.
- ▶ Brieven aan mevr. E.H.C. Lans-Vorink van onder andere haar man Wibbo Sierp vanuit de gevangenissen Scheveningen, kamp Amersfoort en Utrecht en van hun zoon Henri Cornelis betreffende zijn onderduik, vluchtroute naar Frankrijk en zijn verblijf in de concentratiekampen Buchenwald, Majdanek, Auschwitz en Mauthausen.
- ▶ Correspondentie van het Nederlands Israëlitisch Ziekenhuis te Amsterdam met o.a. de Joodsche Raad. Met lijsten van personeelsleden, opgesteld in verband met registratie en deportatie.

R. Pottkamp rondde het werk aan de toegang op de collectie *Judendurchgangslager Westerbork* (9,5 meter) af en maakte ook een gedetailleerde toegang op de collectie *Konzentrationslager Herzogenbusch (Vught)* (18,0 meter). In beide collecties bevindt zich veel archiefmateriaal dat in de kampen gevormd is. Kenmerkend voor de collecties is verder de grote hoeveelheid verslagen van gesprekken met oud-kampgevangenen die in de eerste jaren na de oorlog zijn gemaakt door medewerkers van het RIOD. Mw. E. Balkestein werkte in de tweede helft van 2005 aan het toegankelijk maken van de collectie Sobibor (2,0 meter), waarin zich onderzoeksmateriaal van het standaardwerk van Jules Schelvis bevindt. In het eerste kwartaal van 2006 kan dit werk worden afgesloten.

M. Gruythuisen van ACO-archiefconsultatie heeft in 2005 de bewerking van alle onderdelen van de Indische Collectie die tot specifieke archiefvormers herleid kunnen worden, af kunnen sluiten. Daarna is hij begonnen met het beschrijven van losse documenten die op onderwerp geordend worden. In 2006 wordt de nieuwe digitale toegang op de Indische Collectie afgerond.

Dankzij de inzet van J. Drenthe is de index op de persoonsdossiers in het archief van de Stichting Sieraden-Comité (18,5 meter) gegroeid tot een groot bestand: meer dan de helft van alle persoonsdossiers zijn nu verwerkt. Mw. A. de Jong heeft het onderzoeksarchief van H. Meijer (1,0 meter) over de *backpay*-kwestie toegankelijk gemaakt. R. de Vos, student American Studies, heeft tijdens zijn stage het archief van het Nederlands Informatiebureau New York (9,0 meter) van een toegang voorzien. Verder deed hij onderzoek naar de activiteiten van dit bureau. Mw. P. Links, op tijdelijke basis bij het inventarisatiewerk betrokken, maakte drie toegangen: op het werkarchief (0,5 meter) van mevr. A. Hiemstra-Timmenga, oud NIOD-medewerkster en belast met onderzoek naar kamp Vught, op het archief (0,1 meter) van de Delftse hoogleraar P.M. Heertjes, eind jaren veertig actief binnen de naoorlogse voortzetting van de illegale organisatie Ordedienst, en ten slotte op de prachtige schaduwcollectie distributiebescheiden van de Rijkscontrôledienst uit de jaren 1939-1950 (1,95 meter). In 2005 kon met subsidie van het Ministerie van vws www.kamparchieven.nl worden gerealiseerd. De website is een wegwijzer naar de verschillende plekken in Nederland waar

archieven uit en over de kampen Amersfoort, Westerbork en Vught worden bewaard. De site is gemaakt omdat het al jaren voor nabestaanden en onderzoekers onduidelijk is welke archieven zich waar bevinden. De site zal de komende jaren in de breedte en de diepte groeien, d.w.z. dat er informatie over archieven van andere kampen beschikbaar komt en meer informatie over de kampen Amersfoort, Westerbork en Vught aangeboden zal worden.

Het NIOD is door de nieuwe organisatie Metamorfoze Archieven gevraagd mee te doen aan een *pilot*, waarin ervaring wordt opgedaan met de conservering, verfilming en ontzuring van een archief van nationaal belang en met grote conserveringsbehoefte. Daarvoor is in overleg met de projectleider van Metamorfoze Archieven het archief van het *Judendurchgangslager Westerbork* uitgekozen. Voor het NIOD is de pilot belangrijk omdat daarmee meer kennis over de conservering van kwetsbaar oorlogspapier wordt verworven, terwijl tegelijkertijd één van de kernbestanden uit de Tweede Wereldoorlog materieel extra verzorgd en verfilmd wordt.

In het afgelopen jaar nam mw. A. van Bockxmeer als lid van de Stuurgroep Conservering i.o. deel aan de discussies die de Eenheid Oorlogsgetroffenen en Herinnering WOII van het Ministerie van vws voerde in het kader van het Erfgoed van de Oorlog. Zij was nauw betrokken bij de verschillende rapporten en notities die op verzoek van de voorzitter van de Stuurgroep, mw. P. Huitsing, tevens directeur van de Eenheid Oorlogsgetroffenen en Herinnering WO II werden geschreven. Om zicht te krijgen op de hoeveelheid nog te bewerken archiefmateriaal in Nederland die gerelateerd kan worden aan de Tweede Wereldoorlog is in het voorjaar door mw. E. Balkestein een *quickscan* gemaakt. In drie weken tijd werd door haar de problematiek zo goed mogelijk in kaart gebracht. Naar aanleiding van de *quickscan* kreeg het NIOD vervolgens de opdracht een rapport te schrijven over de omvang, inhoud en bewerkingsmogelijkheden van de archieven van de Pensioen- en Uitkeringsraad en aanverwante organisaties. Het onderzoek werd gedaan door mw. E. Balkestein en resulteerde in het rapport *Elf kilometer solidariteitsplicht*. Op grond van dit rapport schreef mw. A. van Bockxmeer een notitie over de onderzoeksmogelijkheden van de archieven genoemd in het rapport met aanbevelingen voor de bewerking. Een van de aanbevelingen is, dat er een commissie van deskundigen wordt gevormd die de bewerking van deze archieven begeleidt.

BEELDARCHIEF

De activiteiten rond de digitalisering van de fotocollectie worden gecoördineerd door R. Kok, terwijl H. Gijsbers verantwoordelijk is voor de uitvoerende werkzaamheden. Een groot deel van de gedigitaliseerde fotocollectie moet nog toegankelijk gemaakt worden door het toekennen van trefwoorden en beschrijvingen. In totaal werden in 2005 rond de 9.745 foto's van trefwoord voorzien door H. Gijsbers en M. Wilmink. Verder zijn er in 2005 in totaal 14.033 foto's gepubliceerd op het internet. Al deze foto's zijn voorzien van de juiste beschrijvingen, trefwoorden en metadata. Ook in 2005 was H. Gijsbers verantwoordelijk voor het dagelijkse beheer van het FRS fotosysteem, zowel intern als de internetversie. Naast het verhelpen van kleine foutjes in het systeem en het NIOD-netwerk in samenwerking met D. Waanders werd FRS eind 2005 uitgebreid met de mogelijkheid tot *batch-publicatie*. Dit houdt in dat fotomappen in het komende jaar versneld in de *on-line* digitale beeldbank kunnen worden geplaatst. In 2005 is al in beperkte mate van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

In dit herdenkingsjaar werd door uitgeverijen, televisie, filmmakers en geschreven media veelvuldig een beroep gedaan op de beeldcollecties van het instituut. H. Gijsbers en mw. M. Somers namen het afhandelen van de aanvragen voor hun rekening. R. Kok behandelde de meer complexe aanvragen voor beeldmateriaal. In 2004 is gestart met het verbeteren en professionaliseren van het Beeldarchief, door wijzigingen door te voeren in onder andere de administratie, afhandeling, scherpere controle en beter onder de aandacht brengen van de foto's. In 2005 is dit nog verder verbeterd, dankzij een nauwkeurig registratiesysteem voor de aanvragen. Dit alles heeft meer inkomsten opgeleverd dan in de jaren ervoor. In 2005 zijn er 102 schriftelijke verzoeken om beeldmateriaal of informatie geweest. Het is duidelijk dat het e-mailverkeer enorm aan het toenemen is, daar er via de drie beschikbare e-mailadressen: info@niod.nl, beeldbank@niod.nl, h.gijsbers@niod.nl in totaal 574 aan-

vragen zijn geregistreerd. Al deze 676 aanvragen hebben geresulteerd in 435 uitgaande e-mails en 230 uitgaande brieven. Ook aan bezoekers van de studiezaal werd beeldmateriaal in gereproduceerde vorm dan wel informatie verstrekt. In samenwerking met de medewerkers van de studiezaal is door het Beeldarchief aan ongeveer 100 bezoekers assistentie verleend. Het is duidelijk dat de bezoeker met de komst van het digitale FRS fotosysteem beter zijn weg weet te vinden, soms geholpen door de studiezaalmedewerkers. De verwachting is dat het aantal bezoekers dat hulp nodig heeft, verder af zal nemen.

In 2002 diende het instituut samen met het Museon te Den Haag een uitgewerkt projectvoorstel in bij het Geheugen van Nederland: *Tekeningen uit bezet Nederlands-Indië (1942-1945)*. Uitgangspunt is het digitaliseren van de tekeningen van beide instellingen (in totaal 6.000 stuks) betreffende het door Japan bezette Nederlands-Indië in de jaren 1942-1945. Het project wordt gefinancierd door het Geheugen van Nederland. Dit jaar werden de 2.000 tekeningen van het instituut (evenals de 4.000 van het Museon) gedigitaliseerd door het bedrijf Strata in Den Haag. Het lukte helaas niet de gedigitaliseerde collecties dit jaar *on-line* te krijgen. Het afstemmen van de metadata van deze twee collecties bleek niet eenvoudig, al werd er vooruitgang geboekt. De verwachting is dat de collectie medio 2006 via de website van het Geheugen van Nederland te zien zal zijn. Een bij deze collectie aansluitende onderwijsapplicatie kon niet door het Geheugen van Nederland worden gefinancierd. Dankzij gelden van Het Gebaar kon de gewenste onderwijsapplicatie toch ontwikkeld worden. Dit jaar werd het plan verder uitgewerkt en kon een begin met de uitvoering worden gemaakt. De onderwijsapplicatie zal in 2006 gereed zijn.

H. Gijsbers is gevraagd de *Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War* te voorzien van bijbehorende foto's. De beeldredactie zal tot stand komen in nauw overleg met P. Post, mw. K. Forrer, mw. I. Heidebrink en de diverse auteurs. Presentatie van de Encyclopedie zal in 2007 plaatsvinden.

CATALOGISERING

De bibliotheekcollectie werd in 2005 verrijkt met een flink aantal nieuwe publicaties: meer dan nieuwe 1.145 titels werden in de catalogus opgenomen. Totaal aantal ingevoerde titels bedroeg 3.325 waarvan 1.189 ingevoerde tijdschriften, 647 illegale bladen en 416 overgangsbleden en de eerder genoemde titels van nieuwe aanwinsten. In de Indische collectie werden 276 nieuwe titels ingevoerd.

Daarnaast konden veel uit schenkingen verworven titels aan de collectie worden toegevoegd. Stelselmatig zijn ook boeken gecatalogiseerd die al eerder en veelal in grote hoeveelheden tegelijk aan het instituut waren overgedragen. Mw. F. Jacobs verrichtte het leeuwendeel van het werk hiervoor, hierbij ondersteund door R. Kruis. Genoemd kunnen worden: de "tweede Rotterdam-collectie" voornamelijk betrekking hebbend op de Eerste Wereldoorlog, de invoer in de catalogus van de illegale bladen. In totaal zijn 1.223 titels ingevoerd in het Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogiseersysteem (GCC) en het vervolg op de invoer van de illegale bladen was die van de invoer van de zogenoemde overgangsbleden. Dit zijn kranten die direct na de bevrijding zijn verschenen, soms als voortzetting van de illegale uitgaven, soms als voortzetting van vooroorlogse titels en soms als nieuwe uitgaven. Met de invoer van 416 titels in het GCC zijn deze titels nu ook via onze internetcatalogus ontsloten. Daarnaast werden OGC brochures ingevoerd. Dit was een verzameling brochures die nog niet via de catalogus ontsloten was, met brochuremateriaal over concentratiekampen en gevangenen. Deze zijn inmiddels verwerkt. Als gevolg van de werkzaamheden rond het archief van de Indische Afdeling kwam er deze zomer een grote hoeveelheid brochures, boeken en tijdschrift- en kranten-afleveringen "boven water". Deze zijn ingevoerd in de catalogus.

Veel tijd besteedde R. Kruis aan het uitzoeken en deels vooraf selecteren van mogelijke aanwinsten voor de bibliotheek. Hierover heeft hij geregeld contact gehad met M. Tenede die de nieuwe aanwinsten registreert. Meer dan voorheen is duidelijk geworden hoe arbeidsintensief dit werk is, maar ook hoe noodzakelijk om het dichtslippen van de collectie en vooral ook van de beschikbare depotruimte te voorkomen.

In 2005 is de in 2003 gestarte nieuwe procedure voor de verwerking van knipsels voortgezet. Deze houdt in dat R. Kruis met andere studiezaalmedewerkers de zes landelijke

kranten (en enkele weekbladen) doorneemt en de artikelen selecteert, terwijl D. van Galen Last hetzelfde doet voor de buitenlandse kranten en tijdschriften. Mw. M. Zeilstra assisteert bij het knippen en plakken van de geselecteerde teksten. Mw. P. Links nummert de knipsels en voert ze in de digitale index die *on-line* geraadpleegd kan worden op de website van het NIOD.

CONSERVERING

In 2005 werd de conservering van bibliotheekmateriaal onverminderd voortgezet. Aansluitend hierop werd door het uitvoeren van het conserveringsproject Maleische kranten een belangrijke bijdrage geleverd aan het veiligstellen van historisch waardevol en uniek materiaal. In het kader van dit project heeft overleg plaatsgevonden met de Koninklijke Bibliotheek/Metamorfoze, met het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde en met het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Al deze instellingen hebben eraan meegewerkt om de Maleische krantencollectie van het NIOD uit de periode 1940-1945 zo compleet mogelijk te maken. De collectie is verfilmd en klaar gemaakt voor digitalisering. In het kader van de activiteiten van Metamorfoze en Het Geheugen van Nederland (beide ondergebracht bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag) werd overleg gevoerd over nieuwe mogelijke projecten. Hierover is nog geen besluit genomen. Naar verwachting zal dit in 2006 gebeuren. In het komende jaar zal verder gewerkt worden aan een meerjarenplan voor de conservering van papieren en digitale archieven en collecties.

Informatievoorziening

STUDIEZAAL

De studiezaal werd ook in 2005 goed bezocht. De eerder geconstateerde diversiteit aan bezoekers zette zich voort, waarbij nog steeds de mensen met een directe persoonlijke betrokkenheid bij en belangstelling voor het onderwerp ruimschoots vertegenwoordigd zijn. Veel studenten werden ontvangen, individueel dan wel in groepsverband, waaruit blijkt dat deze groep voor de dienstverlening van groot belang is. Voor zover het de dienstverlening per e-mail betreft zijn het voornamelijk particulieren en scholieren (de laatstgenoemden vooral met het oog op te vervaardigen profielwerkstukken) die onze hulp inroepen. Zoekhulpen op onze website kunnen zeker in de toekomst voorzien in een grote behoefte waarin nu nog maar ten dele voorzien kan worden. De bezoekersaantallen zijn ook in het jaar 2005 weer licht gestegen ten opzichte van het voorafgaande jaar. In totaal 3067 bezoekers maakten gebruik van de studiezaal, waaronder 131 uit het buitenland. In 2005 werd door R. Kruis voor groepen studenten een enkele voordracht gehouden over het instituut en zijn collecties, veelal ter voorbereiding op werkcolleges en andere vormen van onderwijs waarbij van de faciliteiten en collecties van het instituut gebruik werd gemaakt.

In het kader van de optimalisering van de dienstverlening werd in 2003 door de werkgroep Kwaliteitshandvest een concept-handvest opgesteld. Hierin namen zitting R. Kruis, H. Berkhout, J. Kemperman en R. Utermöhlen. Het concept-handvest is vervolgens in de werkgroep Beleid uitvoerig besproken en becommentarieerd. Door enkelen is daaraan een waardevolle bijdrage geleverd. Het resultaat daarvan is voorgelegd aan de afdelingsvergadering en uiteindelijk als (voorlopig) definitieve versie goedgekeurd. De tekst is voor publiek beschikbaar via de website en in papieren vorm bij de studiezaalbalie. Aanvullend heeft R. Kruis met het oog op de noodzakelijke aanpassingen in de dienstverlening en het kopieerbeleid nieuwe teksten geschreven voor dit doel (bezoekershandleiding, richtlijnen voor kopiëren en dergelijke). Ter ondersteuning van deze werkzaamheden werd de jaarlijkse DIVA-bijeenkomst bijgewoond door R. Utermöhlen en J. Kemperman. De e-mail-afhandeling van eenvoudige vragen bij de studiezaal voldoet nog steeds en vermindert de druk, die anders geheel bij het correspondentieteam ligt.

Functioneel werkoverleg vond dit jaar vooral plaats met collega's van het Nationaal Archief. Dit heeft inmiddels z'n nut bewezen: over en weer worden ervaringen en werkwijzen besproken en suggesties voor verbetering gedaan. Meer directe en concrete samenwerking op het terrein van de dienstverlening is hiervan het resultaat.

CORRESPONDENTIETEAM

Ook dit jaar is door het correspondentieteam zoveel mogelijk overeenkomstig de opgestelde servicenormen schriftelijk informatie verschaft. Het aantal in behandeling genomen verzoeken van particulieren en instanties bedroeg ongeveer 2.000. Hierbij inbegrepen zijn de verzoeken om informatie van de Pensioen- en Uitkeringsraad (PUR) en de Stichting 1940-1945, waarvan bijna 100 schriftelijke verzoeken om informatie werden afgedaan. De hoeveelheid post bleef in dit verslagjaar omvangrijk, wat te verklaren is uit het zeer grote aantal e-mails. Niet alleen rechtstreeks, maar ook via de website van het instituut wist men het correspondentieteam digitaal te bereiken. Vanwege de grote hoeveelheid per e-mail gestelde vragen heeft het correspondentieteam een rubriek *Veel gestelde vragen* samengesteld. Deze rubriek kreeg in mei 2005 een plaats op de website van het NIOD. Reeds na enkele maanden bleek dat de rubriek zeer vaak wordt geraadpleegd. Behalve de rubriek *Veel gestelde vragen* leverde het correspondentieteam ook andere bijdragen aan de website.

In de onderwerpen die in de correspondentie aan de orde worden gesteld, is ten opzichte van voorafgaande jaren geen nieuwe, vermeldenswaardige ontwikkeling te bekennen. De persoonsgerichte vragen blijven overheersen. Ook blijkt duidelijk dat een aanzienlijk deel van de vragen voortvloeit uit thema's die in de samenleving een moment actueel zijn. Verder worden vragen gesteld die samenhangen met nieuw aangeboden informatie op de website van het NIOD.

De leden van het correspondentieteam verrichtten ook diverse andere werkzaamheden. Zo deed H. Berkhout een aantal onderzoeken naar aanleiding van diverse vragen van de directeur evenals J. Kemperman en H. de Vries. Voorts nam J. Kemperman deel aan de begeleidingscommissie van de heer M. Gruythuisen, die de Indische Collectie van het NIOD opnieuw inventariseert.

Ook dit jaar ontving H. de Vries enkele verzoeken om aanvullingen op en wijzigingen van de Erelijst van Gevallen. Zoals gebruikelijk verrichtte hij het daartoe noodzakelijke verificatieonderzoek en onderhield hij samen met R. Kruis de contacten met de van belang zijnde instanties. In september brachten de directeur en H. de Vries een bezoek aan het presidium van de Tweede Kamer om zich te oriënteren op de mogelijkheden om de Erelijst op grote schaal te corrigeren en aan te vullen.

In maart bezocht het correspondentieteam het Centraal Archief Depôt (CAD) van het Ministerie van Defensie. Dit werkbezoek gaf het team de nodige informatie over de daar in praktijk gebrachte afhandeling van schriftelijke verzoeken om informatie. Tevens werd meer inzichtelijk in welke gevallen naar het CAD doorverwezen kan worden.

WEBSITE

In 2005 werd de website door 206.210 bezoekers geraadpleegd, waarbij de meest geraadpleegde pagina's waren:

- Actueel: 107.000
- Archieven: 30.000
- Knipsels: 25.500
- Contact: 12.470
- Medewerkers: 10.000

Tijdens de verslagperiode was E. Somers voorzitter van de redactie van de website en aanspreekpunt van de website. Het afgelopen jaar liet een toename zien van berichten in de rubriek *Actueel* tot bijna 50 stuks. Onder *Collecties on-line* werd het bestand van de collectie illegale pamfletten en brochures opgenomen, als ook het overzicht van de kamparchieven www.kamparchieven.nl. De rubriek *Veel gestelde vragen* werd samengesteld en op de site geplaatst. Voorts werd aan de NIOD site de speciale NIOD-website www.oorlogskind.nl toegevoegd. In 2005 is een begin gemaakt met een complete vernieuwing van de website waarvoor de werkgroep webbreed overleg is samengesteld. Hierin nemen zitting E. Somers, D. Barnouw, P. van der Maas, mw. E. Touwen-Bouwsma en H. de Vries. Dit overleg zet een strategie uit om te komen tot een vernieuwde website die voorziet in een optimale digitale informatievoorziening gebaseerd op de aanwezige inhoudelijke kennis over de Tweede Wereldoorlog en daaraan gerelateerde door het instituut beheerde archieven en collecties.

In de realisatie hiervan zijn twee trajecten te onderscheiden. De ontwikkeling en invulling van beide trajecten zullen gelijktijdig ter hand worden genomen.

Het eerste traject voorziet in de uitwerking van een aantal projectmatige nieuwe toevoegingen aan de site en een aantal structurele verbeteringen c.q. aanpassingen. Deze projecten zijn wisselend van aard, omvang en duur van realisatie. Zo zijn ideeën ontwikkeld voor verbeteringen van de toegankelijkheid en herziening van de homepage, introductie van de veelomvattende rubriek WO II-webthema's, een geheel nieuwe opzet onderzoek op het instituut en uitbreiding van raadpleegbare databestanden. Het tweede traject betreft de centrale plaats die de site gaat innemen in de structurele verandering van het instituut naar een meer *webbased* organisatie, waarbij de dienstverlening nadrukkelijk gebruik zal maken van digitale kennis- en informatievoorziening. De aansturing en coördinatie gebeuren door E. Somers en P. van der Maas.

ICT ACTIVITEITEN

De ICT-werkgroep kwam in 2005 regelmatig bijeen. In deze werkgroep hebben zitting: mw. E. Buchheim, mw. M. Somers, D. Waanders, S. Lammerts, mw. E. Touwen-Bouwsma en P. van der Maas. Aandachtpunten in 2005 in dit overleg waren de softwarecontracten via SURF, het opzeggen van de overeenkomst met ABS, de toegangen op de PIC-collectie en de contacten met zusterinstellingen binnen en buiten de KNA-koepel. De werkgroep heeft ook een belangrijke adviserende taak in de IC-projecten die door P. van der Maas worden voorbereid en uitgevoerd.

In 2005 werd er aan het knipseldigitaliseringproject veel tijd besteed. Het onderzoek richt zich op een aantal aspecten rond de haalbaarheid van het digitaliseren van NIOD knipselcollecties. In een *pilot* worden de technische en praktische mogelijkheden, de financiële mogelijkheden en de eventuele meerwaarde van een digitaal systeem ten opzichte van het huidige papieren systeem onderzocht. Vooral de mogelijkheid van een goede efficiënte *retrieval* binnen een digitaal systeem staat in het onderzoek centraal. Daarnaast werd apart onderzoek gedaan naar de auteursrechtelijke aspecten van het digitaal publiceren van knipselmateriaal. Om helderheid op dit punt te krijgen participeerde P. van der Maas in een werkgroep van de NVB (De Nederlandse Vereniging voor Beroepsbeoefenaren in de bibliotheek-, informatie- en kennissector) en werden diverse gesprekken gevoerd met de secretaris van stichting PRO, de belangenbehartiger van uitgeverijen in Nederland met betrekking tot de auteursrechten. Besloten werd om voorlopig de gedigitaliseerde collectie alleen voor interne doeleinden te gebruiken. De *pilot* wordt uitgevoerd door de firma X-Cago te Roermond. De eerste testresultaten zijn begin 2006 te verwachten en zullen via het NIOD-intranet te raadplegen zijn.

Publieks- en onderzoeksactiviteiten

ONDERZOEK

H. de Vries hield zich bezig met schrijven van twee onderzoeksvoorstellen. Verder gaf hij inlichtingen en advies aan diverse personen die zich bezighouden met onderwerpen die kampen en gevangenen betreffen (b.v. een film over Natzweiler, de affaire Jan Campert).

PROJECTEN

Tentoonstelling Oorlogskind

Het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie heeft voor het herdenkingsjaar 2005 de reizende tentoonstelling *Oorlogskind* samengesteld. In *Oorlogskind* staan de persoonlijke geschiedenissen van kinderen uit de jaren 1940-1945 centraal. Ieder oorlogskind heeft een eigen verhaal. De tentoonstelling werd op 21 maart 2005 in de Beurs van Berlage in Amsterdam geopend door HKH Prinses Margriet in aanwezigheid van de staatssecretaris van vws mw. C. Ross-van Dorp. Vanaf 27 maart is de tentoonstelling begonnen aan een rondreis die langs alle Nederlandse provincies voert. De Commissarissen van de Koningin en de provinciale besturen hebben hieraan hun medewerking verleend. ZKH Prins Willem-Alexander bezocht tijdens een speciale bijeenkomst op 5 mei 2005 de tentoonstelling in

het Stads Kantoor van Den Bosch. De NIOD-tentoonstelling is tot stand gekomen met medewerking van het Nationaal Comité 4 en 5 mei, Unicef en War Child Nederland. Met de Anne Frank Stichting is het educatieve programma ingevuld dat geresulteerd heeft in het boekje *Oorlogskind* en de gelijknamige DVD. Deze DVD bevat alle interviews van de 'Oorlogskinderen' en de historische filmbeelden die ook in de tentoonstelling zijn opgenomen. Het boekje *Oorlogskind* is gedrukt in een oplage van 170.000 exemplaren en is meegeleverd bij de jaarlijks uitkomende Anne Frank Krant.

Ten behoeve van het bezoek van scholieren aan de tentoonstelling is een speciale lesbrieff voor het onderwijs ontwikkeld. Ter ondersteuning van het project is een speciale website ontworpen www.oorlogskind.nl. Deze site bevat uitvoerige informatie over de inhoud van de tentoonstelling, de lesbrieff voor het onderwijs, actuele berichtgeving over de plaatsing van de tentoonstelling in het land, kinderm monumenten-databank, reactierubriek en informatie ten behoeve van de pers. Het project wordt extern gefinancierd. Contact met alle betrokkenen vond plaats door middel van een digitale infomail die in 2006 zeven keer is verschenen. E. Somers is projectleider van deze tentoonstelling daarbij bijgestaan door mw. A. van Stel, R. Kok en mw. E. Touwen-Bouwsma.

De tentoonstelling was in 2005 op de volgende data en lokaties te zien:

- ▶ 21 maart, Beurs van Berlage in Amsterdam, officiële startsein van de landelijke tournee
- ▶ 25 maart - 24 april, Friesland, Fries Museum in Leeuwarden (i.s.m. het Verzetsmuseum Friesland)
- ▶ 27 april - 2 juni 2005, Noord-Brabant, Stads Kantoor Den Bosch, (i.s.m. Gemeente Den Bosch)
- ▶ 7 juni - 28 juni 2005, Flevoland, Nieuwland Erfgoedcentrum in Lelystad (i.s.m. Nieuwland Erfgoedcentrum)
- ▶ 30 juni - 29 augustus 2005, Noord-Holland, Grote Kerk in Naarden (i.s.m. Gemeente Naarden)
- ▶ 1 - 28 september 2005, Gelderland, Eusebiuskerk in Arnhem
- ▶ 30 september - 25 oktober 2005, Limburg, Gouvernementshuis in Maastricht
- ▶ 28 oktober - 27 november 2005, Grote Kerk in Goes

Buchenwald video's

De Vereniging van Oud-Buchenwalders i.l. heeft in 2002 een collectie van 43 DVD's met 38 interviews van oud Buchenwald gevangenen overgedragen aan het NIOD. De interviews konden worden gerealiseerd dankzij een subsidie van het Ministerie vws in het kader van de Tegoeden Tweede Wereldoorlog, verstrekt in 1999. Het ministerie van vws en de Vereniging Oud-Buchenwalders heeft het NIOD-voorstel dat voorziet in archivering en ontsluiting van de collectie interviews, film/video-documentaires voorzien van onderwijsapplicatie en een *on-line* presentatie geaccepteerd. Het ministerie draagt ook zorg voor de financiering.

De beschrijvingen van de interviews worden uitgevoerd door mw. M. Gordijn. M. Eickhoff is aangetrokken om de beschrijvingen te begeleiden en een historische inleiding over de geschiedenis van kamp Buchenwald te verzorgen met daaraan gekoppeld een overzicht van beschikbare bronnen. Het afgelopen jaar zijn alle interviews in concept beschreven. Er is een basisontwerp van de website gemaakt (uitvoering DNB media). Het project zal eind 2006 worden afgerond. De leiding van dit project berust bij E. Somers.

Kamparchieven.nl

In 2005 kon met subsidie van het Ministerie van vws www.kamparchieven.nl worden gerealiseerd. De website is een wegwijzer naar de verschillende plekken in Nederland waar archieven uit en over de kampen Amersfoort, Westerbork en Vught worden bewaard. De site is gemaakt omdat het al jaren voor nabestaanden en onderzoekers onduidelijk is welke archieven zich waar bevinden. Kamparchieven.nl is ontstaan uit een samenwerkingsverband met de volgende instellingen: Afdeling Oorlogsnazorg van het Nederlandse Rode Kruis, Gemeente Midden-Drenthe, Archief Eemland, Nationaal Monument Kamp Amersfoort, Nationaal Monument Kamp Vught en Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Op 20 december ging de website van start. Tegelijkertijd werd via archiefinstellingen, relevante musea en herinneringscentra een brochure verspreid waarmee de aandacht op de website

werd gevestigd. De site zal de komende jaren in de breedte en de diepte groeien: er zal meer informatie over archieven van andere kampen beschikbaar komen meer informatie over de kampen Amersfoort, Westerbork en Vught worden aangeboden. Het project werd in 2005 geleid door mw. A. van Bockxmeer en gecoördineerd door R. Pottkamp.

Metamorfoze Archieven

Het NIOD is door de nieuwe organisatie Metamorfoze Archieven gevraagd mee te doen aan een *pilot*, waarin ervaring wordt opgedaan met de conservering, verfilming en ontzuring van een archief van nationaal belang en met grote conserveringsbehoefte. Daarvoor is in overleg met de projectleider van *Metamorfoze Archieven* het archief van het *Judendurchgangslager Westerbork* uitgekozen. De resultaten van de *pilot* worden samen met de resultaten van de drie andere pilots verwerkt in het nieuwe handboek *Metamorfoze Archieven* waarmee vanaf midden 2006 aanvragen voor verfilming en conservering van archieven kunnen worden gedaan. Voor het NIOD is de *pilot* belangrijk omdat daarmee meer kennis over de conservering van kwetsbaar oorlogspapier wordt verworven terwijl tegelijkertijd een van de kernbestanden uit de Tweede Wereldoorlog materieel verzorgd en verfilmd wordt. Als gebruikerskopie wordt een digitale versie gemaakt. Vanuit het NIOD wordt het project geleid door mw. A. van Bockxmeer en uitgevoerd door mw. E. Balkestein.

DVD-boxen

Het instituut ging dit jaar voor het samenstellen van DVD's over *Ons Koninkrijk en de Tweede Wereldoorlog* een samenwerkingverband aan met Tijdsbeeld Media en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. In de komende jaren zullen bij uitgeverij Waanders te Zwolle regelmatig DVD-boxen verschijnen met historisch filmmateriaal.

In april 2005 verscheen de DVD-box *Het Polygoonjournaal in de Tweede Wereldoorlog (1940-1945)*. De uitgave kreeg veel publiciteit in de media. In november 2005 verscheen de tweede DVD-box: *Nederlands-Indië in de Tweede Wereldoorlog (1942-1945)*, bestaande uit

R. Kok stelt de DVD's samen en verzorgt bij iedere uitgave een geschreven historische toelichting in de vorm van een bijgesloten boekje.

Muntenhuis

Vanaf 2004 verleent het NIOD medewerking aan de uitgifte van de herdenkingsmuntencollectie *Nederland in Oorlog*. Voor een periode van drie jaar zal er maandelijks een munt worden uitgebracht. In 2005 verschenen er 12 munten. Het NIOD draagt zorg voor de bijgaande historische inleiding bij de uitgifte en het selecteren van historische documenten en afbeeldingen uit de NIOD collectie die in facsimile bij de uitgifte zullen verschijnen. De projectleiding berust bij E. Somers en verder werkt R. Kok aan dit project mee.

EXPOSITIES

Onder verantwoordelijkheid van E. Somers en D. Barnouw en in samenwerking met R. Kok zijn in het jaar 2005 de volgende thema tentoonstellingen georganiseerd in de publieksruimte van het instituut:

- ▶ *Oorlogsaffiches* en *DP kamp Bergen-Belsen, het fotoalbum van Zippy Orlin* n.a.v. van de NIOD publicaties *V=Victorie* en *Jewish Displaced Persons in Camp Bergen-Belsen 1945-1950*.
- ▶ *Muziek tijdens de oorlog*, n.a.v. de tentoonstelling Theater in de Tweede Wereldoorlog georganiseerd door het Nederlands Theater Instituut. Expositie van op het NIOD aanwezige bladmuziek.
- ▶ *Het Annexatievraagstuk*, in het kader van de Landelijke Archievendag dat als thema 'Buren' had.

Medewerking werd door het NIOD verleend aan de volgende tentoonstellingen:

- ▶ *Holland Remembers. The Liberation of the Netherlands*, samenstelling E. Somers. Reizende tentoonstelling in opdracht van het Nederlandse Consulaat in Vancouver. Getoond in Abotsford, Ottawa, Calgary en Vancouver.
- ▶ Bijdragen geleverd aan de inrichting van de permanente tentoonstelling van de Nederlandse barak in het voormalige concentratiekamp Auschwitz.

- ▶ Voorbereidingen voor de tentoonstelling *Anne Frank – haar leven in brieven*. Anne Frank Stichting en het Amsterdam Historisch Museum (april-september 2006).
- ▶ Bijdragen aan Internet tv kanaal 'themakanaal/geschiedenis': Oorlogsaffiches en 'Oorlogskind'.
- ▶ Documentatiecentrum 'Stiftung Denkmal für die ermordeten Juden Europas' bij Holocaust-monument in Berlijn.
- ▶ *Emile Fresco. Redders en geredden tijdens WOII*, 5 november-18 december, in Mechelen.
- ▶ *Muziek* tentoonstelling in Verzetsmuseum Zuid-Holland Verzetsmuseum.
- ▶ Amsterdams Historisch Museum, bijdragen aan de herinrichting van de permanente expositie.
- ▶ '*Zeit Schichten – Erkennen und Erhalten. Denkmalpflege in Deutschland*, tentoonstelling in het Residenzschloss in Dresden, 30 juli-13 november 2005.

Opleidingen, cursussen en trainingen

De volgende opleidingen, cursussen en trainingen werden in het afgelopen jaar voortgezet of afgerond:

- ▶ J. Drenthe behaalde de module Toegankelijk maken aan de Archiefschool in Amsterdam en rondde daarmee met succes de opleiding Archiefassistent af.
- ▶ R. Pottkamp zette zijn studie Archiefwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam voort.

Afdeling onderzoek

Algemeen

IN HET KADER VAN HET HERDENKINGSJAAR

In de eerste helft van het jaar is veel aandacht besteed aan de 60-jarige herdenking van het einde van de Tweede Wereldoorlog en van het bestaan van het niod. Na de zomer hebben de medewerkers zich vooral gericht op de voortgang van de individuele projecten, op samenwerking met externe partners en op het formuleren en indienen van voorstellen voor extern te werven subsidies. De afdeling Onderzoek is bovendien aan het begin van het verslagjaar begonnen met een intensieve discussie over het nieuw op te stellen onderzoeksprogramma, dat in 2007 het huidige moet vervangen. Ook de wetenschapscommissie heeft in september 2005 een eerste notitie over dit onderwerp besproken.

In het kader van de 60-jarige herdenking hebben medewerkers van de afdeling gezamenlijk de volgende activiteiten ontplooid:

- ▶ In samenwerking met debatcentrum Tumult in Utrecht werd een succesvolle cyclus van zes debatavonden rond lopend onderzoek gepresenteerd. 'Anne Frank: Gebruik en misbruik van een symbool', lezing D. Barnouw en referent H. Westra; 'Burgemeester in oorlogstijd', lezing P. Romijn en referent mw. T. Pollmann; 'Honger, sterfte en bezetting', lezing R. Futselaar en referent mw. D. Schouten; 'Geschiedschrijving als aanklacht', lezing mw. C. Kristel en referent B. van der Boom; 'De banalisering van het trauma', lezing mw. J. Withuis en referent R. Kleber; 'Wraak en vergelding', lezing mw. H. Piersma en referent P. Baehr; 'Goed, fout en de zin van herdenken', lezing J.C.H. Blom en referent C. van der Heyden, gevolgd door een paneldiscussie.
- ▶ De directeur, de voorlichter en diverse medewerkers van de afdeling begeleidden de verschillende herdenkingen in de media. Mw. C. Kristel nam als studiegast deel aan het nationale televisieprogramma op 5 mei. Verder hielden medewerkers op diverse plaatsen in het land lezingen rond het thema bevrijding.
- ▶ Eind april vond in het Trippenhuis in Amsterdam de slotconferentie plaats van het grote *esf-programma* 'The impact of National-Socialist and Fascist Rule in Occupied Europe', waarin het NIOD samen met het Institut für Antisemitismusforschung van de Freie Universität Berlin de voortrekkersrol vervulde. Na de formele afsluiting van het programma worden door de verschillende onderzoeksteams zes monografieën geproduceerd. J.C.H. Blom is met collega-voorzitter W. Benz eindverantwoordelijk voor het project, J. Bank en P. Romijn zijn teamleiders en auteurs/redacteuren van twee van de monografieën; mw. C. Kristel is uitvoerend secretaris en G. Aalders, mw. G. von Frijtage en R. Futselaar hebben aan onderzoeksteams bijgedragen. De monografieën worden in 2006/2007 gepubliceerd bij Berg Publishers (UK).
- ▶ De diverse Azië-projecten leverden een belangrijke bijdrage aan het inhoudelijk programma bij de jaarlijkse Pasar Malam Besar in Den Haag.
- ▶ D. Barnouw zat het selectiecomité voor dat het programma *Docs at War* organiseerde in het kader van het documentaire filmfestival IDFA. Hierin werden 30 documentaires uit de periode 1939-1945, die afkomstig waren uit 12 landen, vertoond.
- ▶ Een tweede herdenking in dit halfjaar betrof de val van de enclave Srebrenica in 1995. Deze kreeg in de media ruime aandacht en ook het NIOD werd een aantal malen in de discussie betrokken.
- ▶ In 2005 heeft het NIOD samen met enkele externe partners ('Geschiedenis in Discussie' van de UvA; Goethe Institut Amsterdam; Duitsland Instituut Amsterdam, Joods Historisch Museum) enkele grote publiekslezingen georganiseerd bij wisselende partners (24 november Götz Aly en 19 december Christopher Browning).

OVERIGE BIJZONDERHEDEN:

- ▶ Volgens afspraak is na drie jaar de functie van coördinator extern gefinancierd onderzoek binnen de afdeling Onderzoek (vervuld door mw. C. Kristel) geëvolueerd. Op grond van een uitermate positieve uitkomst van de evaluatie heeft de directie besloten de functie te continueren en structureel te verklaren.
- ▶ Mw. H. Piersma promoveerde op 31 maart op een proefschrift over 'De drie van Breda'.
- ▶ Onder redactie van mw. C. Kristel en mw. H. Piersma verscheen in april de bundel 'Ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog'.
- ▶ Op 31 mei vond in Bronbeek (Arnhem) de presentatie plaats van de monografie van H. Meijer over de backpay-kwestie onder de titel 'Indische rekening' (opdracht vws).
- ▶ Een kleine delegatie van het NIOD (J.C.H. Blom, D. Barnouw en D. van Galen Last) nam in juli deel aan de 20th International Conference of Historical Sciences in Sydney, Australië, waar J.C.H. Blom namens het KNHG succesvol de Nederlandse kandidatuur stelde voor de organisatie van de volgende Conference in Amsterdam, 2010. P. Romijn was na twee termijnen niet meer herkiesbaar als penningmeester van het Internationaal Comité voor de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.
- ▶ Mw. M. de Keizer bekleedde in de tweede helft van 2005 de Erasmus Chair aan Harvard University, USA. Zij hield onder meer drie publiekslezingen houden op grond van haar onderzoek naar de Nederlandse cultuurgeschiedenis in het Interbellum.
- ▶ Op 27 september is de monografie van J. Withuis *Na het kamp. Vriendschap en politieke strijd* verschenen bij uitgeverij De Bezige Bij. De presentatie vond plaats in het NIOD.
- ▶ J.C.H. Blom en P. Romijn hebben in oktober 2005 deelgenomen aan een conferentie van het Europese samenwerkingsverband voor contemporaine geschiedenis, Eurhistxx, in Dublin. Hier zijn de perspectieven van een gemeenschappelijk programma onder de titel 'postwar history project' verder verkend.
- ▶ Begin oktober verscheen bij de Duitse uitgeverij Agenda Verlag in Münster van G.P. van der Stroom en D. Barnouw *Wer verriet Anne Frank?*, een vertaling van een eerder in het Nederlands verschenen werk.
- ▶ Op 15 november is het zestiende Jaarboek van het NIOD onder de titel *Politiek geweld. Etnisch conflict, oorlog en genocide in de twintigste eeuw* zoals gebruikelijk verschenen bij uitgeverij De Walburg Pers, onder redactie van T. Zwaan. De presentatie vond plaats in het NIOD.
- ▶ Op 1 en 2 december organiseerde E. Gans aan het NIOD een internationaal seminar over antisemitisme in Azië en Europa. Dit kan tevens worden gezien als een bijdrage aan de ontwikkeling van het nieuwe onderzoeksprogramma, waarin de brug tussen Europa en Azië-onderzoek een belangrijk punt van aandacht is.
- ▶ In het kader van de samenwerking met het Modern History Research Center in Oxford verbleef Dr. Robert Gerwarth (Corpus Christi College) in december als gastonderzoeker aan het NIOD om onderzoek te doen naar rechtsradicalisme in het Interbellum. Op 13 december presenteerde hij zijn onderzoek op een workshop onder de titel 'The White International. Paramilitary Violence and Terror in Central Europe, 1918-1922' Co-referenten waren G. von Frijtag (UU/NIOD) en J. Pekelder (Duitsland Instituut Amsterdam).
- ▶ P. Post en gastonderzoeker Keng W. Koh (Hawaii) organiseren een reeks workshops onder de titel NIOD Indonesian Chinese Afternoon Meetings, over de Chinezen in Nederlands-Indië/Indonesië.
- ▶ Op 8 december werd het boek *A.E. Cohen als geschiedschrijver van zijn tijd* gepresenteerd tijdens een bijeenkomst in het groot auditorium van de Leidse universiteit. Het boek stond onder redactie van J.C.H. Blom, D.E.H. de Boer, H.F. Cohen en J.F. Cohen en is uitgegeven bij Boom.
- ▶ P. Keppy heeft eind december zijn rapport afgerond over roof en restitutie tijdens de Japanse bezetting van Indonesië. Dit is geschreven in opdracht van het ministerie van vws en wordt omgewerkt tot een publieksboek dat qua strekking gelijkloënd zal zijn, maar wel meer in de details zal gaan. De officiële presentatie van het rapport aan de staatssecretaris en van het boek zullen samen vallen. Dit is voorzien in het voorjaar van 2006; de datum wordt uiteraard afgestemd met de opdrachtgever.
- ▶ Voor de periode 1 december 2005-1 augustus 2006 werd I. Tames vanuit het Duitsland

Instituut aan de Universiteit van Amsterdam bij het NIOD gedetacheerd om een post-doc onderzoeksproject voor te bereiden over een vergelijkende studie van de Nederlandse en Zwitserse neutraliteitspolitiek in de 20^e eeuw, mede in het licht van het samenwerkingsverband Eurhistxx.

NIEUWE PROJECTEN

In 2005 is door het aflopen van onderzoeksprojecten ruimte ontstaan voor nieuwe tijdelijke projecten. Na discussie over ingekomen voorstellen met de afdeling onderzoek heeft de directie besloten middelen ter beschikking te stellen om drie projecten te laten starten. Bij de keuze hebben strategische overwegingen een rol gespeeld: bijdrage aan de uitbouw en verbreding van het onderzoeksprogramma en aansluiting bij kernactiviteiten (mede in het licht van de discussie over het nieuwe programma), beschikbaarheid van gekwalificeerde, veelbelovende onderzoekers, mogelijkheid tot matching met externe partners en maatschappelijk belang.

NIEUW GESTARTE PROJECTEN:

J. Withuis entameerde een project rond het internationaal-vergelijkende thema naar oorlogstrauma. Een eerste verkennende workshop heeft in april 2005 in Rome plaats gevonden.

Het Biografie Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen heeft met steun van het NIOD middelen verworven voor een biografie van dr. L. de Jong. Na een selectieprocedure is drs. B. Smits te Groningen in juli 2005 definitief als aio aangesteld om dit onderzoek te gaan verrichten. Vanuit het NIOD zijn J.C.H.. Blom en P. Romijn bij de begeleiding betrokken.

Een biografische studie van de schrijver en journalist P. van der Meer de Walcheren als bijdrage aan het onderzoek naar de Nederlandse cultuurgeschiedenis in het Interbellum; oio-plaats; indiener en uitvoerder E. Kieft; overleg over matching gaande met OGC/ Universiteit van Utrecht (proj. leiding M. de Keizer).

‘Warga Negara Bukan Asli’: een studie naar Indonesische staatsburgers van Nederlandse/ Nederlands-Indische herkomst, als bijdrage aan het onderzoek naar de nasleep van de dekolonisatie van Indonesië; oio-plaats; indiener en uitvoerder A. Zuidema; overleg over matching gaande met Universiteit Leiden (proj. leiding R. Raben).

ONDERZOEK IN OPDRACHT

Het Viti-project koerst naar een afronding in het voorjaar van 2007; de diverse boeken zijn in de schrijffase. Er is periodiek overleg van het MT NIOD met de projectcoördinator over de voortgang en de planning van de diverse presentaties. R. Raben en P. Post zijn hierbij nauw betrokken.

Het project inzake de encyclopedie van Indonesië in de Tweede Wereldoorlog en de overige onderdelen van het Encounters-programma Japan-Nederland vorderen volgens plan. Er is periodiek overleg van het MT-NIOD met de projectcoördinator P. Post.

H. Piersma is op 1 december begonnen met een extern gefinancierde kleine monografie over de Nederlanders in kamp Natzweiler (looptijd tot medio juli 2006) (projectleider: C. Kristel)

J.P. Meihuizen doet in opdracht van de orde van advocaten vooronderzoek naar de mogelijkheid van een historisch onderzoek naar de geschiedenis van de advocatuur in Nederland; het rapport wordt in januari aan de opdrachtgever voorgelegd, waarna spoedig een beslissing tot financiering van het onderzoek wordt verwacht (projectleider: C. Kristel).

Het NIOD kreeg begin 2005 een opdracht van de Stichting Comité Herdenking Februaristaking 1941 voor het verrichten van onderzoek naar de herdenking van de Februaristaking sedert het einde van de Tweede Wereldoorlog. Annet Mooij werkt sedert 1 maart voor het NIOD aan de beoogde studie. Het boek verschijnt in februari 2006 (projectleider: C. Kristel).

Hinke Piersma heeft het manuscript afgerond van een beknopte biografie van de oud-verzetsman mr J.J. le Poole. Het boek verschijnt in 2006 (projectleider: C. Kristel).

WETENSCHAPSCOMMISSIE

De wetenschapscommissie van het NIOD kwam bijeen op 18 februari en 16 september. Tijdens de laatste vergadering werd met een warme dankbetuiging afscheid genomen van

de voorzitter, prof. dr. C. J. Schuyt, die de commissie sinds de oprichting in 1997? heeft geleid. Prof. dr. D. F. J. Bosscher (RU Groningen) is per 1 januari 2006 tot zijn opvolger benoemd.

TIJDELIJKE AFWEZIGHEID

Mw. M. de Keizer verbleef vanaf september in Cambridge (MA), , waar zij op uitnodiging van Harvard University de Erasmus Chair bekleedde en een semester lang een leergang verzorgde onder de titel 'Culture and Modernity in the Netherlands 1900-1940' en drie openbare lezingen gaf.

DE AZIË-PROJECTEN

Onderzoeksprogramma 'Van Indië tot Indonesië'

(zie ook: www.indie-indonesie.nl)

Afgelopen jaar verscheen de eerste publicatie uit de serie 'Van Indië tot Indonesië': 'Indische rekening. Indië, Nederland en de backpay-kwestie 1945-2005' van Hans Meijer. De monografie, met daarin de weerslag van het onderzoek naar de achterstallige salarissen van Nederlands-Indische gouvernementsambtenaren en militairen, kreeg ruime aandacht in de media. Op een goedbezochte themamiddag over de backpay in Bronbeek werd het eerste exemplaar overhandigd aan de voorzitter van het Indisch Platform, de heer Jan de Kleyn. Via virtuele weg sprak de staatssecretaris van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport haar reactie uit.

In Indonesië werd 'Kota lama, kota baru. Sejarah kota-kota di Indonesia / Old city, new city: The history of the Indonesian city before and after independence' uitgegeven. De bundel bevat artikelen die in Surabaya werden gepresenteerd tijdens een workshop over stedelijke ontwikkelingen.

Peter Keppy voltooide het rapport 'Materiële oorlogsschade en rechtsherstel in Indonesië 1940-1957'; de opdrachtgever, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, ontving het rapport in december. Het archiefonderzoek voor de drie overige onderzoeken naar gezag en criminaliteit, de nationalisatie van de Indonesische economie en stedelijke ontwikkelingen werd voltooid; de onderzoekers hebben in de resterende maanden hoofdstukken voor de monografieën geschreven.

In het kader van het Indonesische trainings- en onderzoeksprogramma, uitgevoerd in samenwerking met het Indonesische Instituut voor de Wetenschappen (LIPI) in Jakarta, vonden er twee workshops plaats waar de Indonesische *junior* onderzoekers hun onderzoeksrapporten met elkaar bespraken. Begeleiders uit Indonesië, Nederland en Australië voorzagen de rapporten van commentaar; de eindrapporten worden in het voorjaar van 2006 verwacht. De workshop in januari werd gevolgd door een intensief trainingsprogramma voor de deelnemende Indonesische historici waarbij specialisten uit binnen- en buitenland de colleges voor hun rekening namen.

Er werd een aantal internationale conferenties en workshops georganiseerd in Nederland en Indonesië rondom het centrale onderzoeksthema 'de dekolonisatie van Indonesië': 'Street images: Decolonisation and changing symbolism of Indonesian urban culture between the 1930s and early 1960s I' (maart), 'Indonesia during the Japanese occupation', 'Decolonisation and urban labour in Indonesia (1920s to 1965): Continuity and change' (juli), 'Street images: Decolonisation and changing symbolism of Indonesian urban culture between the 1930s and early 1960s II', 'The decolonisation of Sumatra' (augustus), and '*Indonesianisasi* and the nationalisation of the economy' (november). Enkele onderzoekers van het onderzoeksprogramma bezochten in augustus de vierde ICAS-conferentie in Shanghai en in september de conferentie 'The Japanese occupation: Sixty years of the end of the Asia Pacific War' in Singapore. Twee Indonesische deelnemers van het LIPI-programma kwamen op uitnodiging van Dr. Lindblad naar de conferentie 'The economic decolonisation of Indonesia in regional perspective' in Leiden.

Verder heeft de onderzoekscoördinator tijdens enkele werkbezoeken aan Indonesië gesproken met vertegenwoordigers van verschillende academische en culturele instituten; doel van deze bezoeken was ondermeer het vinden van partners voor de organisatie en

uitvoering van het Indonesische festival Het Visuele Geheugen in november 2006 (tentatief) en het eindfestival 'Van Indië tot Indonesië', dat wordt georganiseerd in samenwerking met het literaire festival 'Winternachten' en zal plaatsvinden op verschillende locaties in Nederland in januari 2007. Op uitnodiging van het hoofd van de archiefdienst van Padang, Sumatra, werden in augustus het projectbureau en een aantal onderzoekers uitgenodigd voor een bijeenkomst met als doel ervaringen uit te wisselen op het gebied van archiefgebruik en -beheer.

De presentaties op de Haagse Pasar Malam Besar stonden afgelopen jaar in het teken van de publicatie 'Indische rekening' van Hans Meijer – de auteur gaf een inleiding op zijn werk – en het thema van de Pasar Malam 2005, 'liefde'. NIOD-onderzoekster Eveline Buchheim sprak over de invloed van de koloniale werkgevers op de liefdesrelaties van hun werknemers en interviewde een 'ervaringsdeskundige'.

De *IIAS Newsletter* publiceerde drie artikelen van onderzoekers die deelnemen aan het onderzoeksprogramma 'Van Indië tot Indonesië': 'Dutch enterprise in independent Indonesia: cooperation and confrontation, 1949-1958', door Jasper van de Kerkhof (*IIAS Newsletter* 36:18), 'Decolonization and urban labour history in Indonesia, 1930-1965', door Ratna Saptari en Erwiza Erman (*IIAS Newsletter* 36:19) en 'Borneo constituencies: Japanese rule and its legitimation' door Remco Raben (*IIAS Newsletter* 38:22).

Vier columns over een onderwerp dat nauw verbonden is met het centrale thema van het programma werden gepubliceerd op de website van het onderzoeksprogramma (www.indie-indonesie.nl). Naast de Indonesische historicus Baskara T. Wardaya, waren ook de bekende schrijver en journalist Goenawan Muhamad, KITLV-NIOD-onderzoekster Martine Barwegen en historicus Shigero Sato van de Universiteit van Newcastle, Australië bereid om hun persoonlijke mening over de historiografie van de Indonesische dekolonisatie op virtueel papier te zetten.

Historical Research Programme Japan and the Netherlands II (HRPII)

(zie ook: www.japan.niod.nl)

Het HRPII omvat twee documentatie- en onderzoeksprogramma's, t.w. het *Lasting Attachments* programma dat door NIOD medewerkers wordt uitgevoerd, en het *Encounters* programma dat wordt uitgevoerd in samenwerking met andere Nederlandse en Japanse onderzoeksinstituten. De dagelijkse leiding van het programma berust bij dr. P. Post en mw. Kuniko Forrer, programma-assistent.

HET ONDERZOEK WORDT UITGEVOERD DOOR:

Drs. Eveline Buchheim (NIOD) 'Getrouwd met de kolonie'

Dr. Remco Raben (NIOD) 'Changing roles and shifting loyalties: Indonesians, Japanese and Dutch during the early revolution'

Dr. Peter Post (NIOD) 'The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War'

Drs. Gerda Jansen-Hendriks (NPS/Andere Tijden) 'Two well-matched nations' (afgerond)

Dr. Ethan Mark (Universiteit Leiden) 'The limits of liberation. Negotiating Japan's New Order in Java, 1942-1945'

Dr. Ethan Mark (Universiteit Leiden) 'An annotated translation of *Grass-roots fascism (Kusa no ne no fashizumu)* by Toshimi Yoshiaki'

Prof. K. Harada (Bukkyo University, Kyoto) en prof. Eyal Ben-Ari (Hebrew University of Jerusalem) 'Encounters with the military war dead in Japan and the Netherlands since the end of the Asia-Pacific War'

Prof. J.A. Stam, prof. R. Veenhoven (Erasmus Universiteit Rotterdam), Y. Kuroda en Y. Nagasawa (Yakult Europe B.V.) 'Analysis of the quality of life and happiness of people: Japanese and Dutch compared'

Hyunghae Byun (Vrije Universiteit Amsterdam) 'Japanese-Dutch Encounters in an organizational context' (in press)

Arno Ooms (NIOD) 'Waiting to go home. The Dutch in Thailand, 1942-1946'.

Het jaar begon voortvarend. In januari 2005 werden de leden van de internationale adviescommissie voor het Encyclopedia Project bekend. Dit zijn: prof. Yoneo Ishii (Directeur Faculties of Humanities, Tokyo), prof. Ken'ichi Goto (Waseda University), prof. Takeshi Hara (National Institute for Defence Studies), prof. Adri Lapian (Universitas Indonesia), prof. Taufik Abdullah (Indonesian Institute of Sciences), prof. Bambang Purwanto (Gadjah Mada University), prof. Heather Sutherland (Vrije Universiteit Amsterdam), prof. Peter Romijn (NIOD), prof. Petra Groen (SMI), prof. Anthony Reid (Asia Research Institute, Singapore), en prof. Robert Cribb (Australian National University).

Naast Post treden als redacteurs op Dr Shigeru Sato (University of Newcastle), Kaori Maekawa MA (National Institute of Japanese Literature, Tokyo), Didi Kwartanada MA (National University Singapore), en Dr William H. Frederick (Ohio University).

De algemene coördinatie van het Encyclopedia Project is in handen van Iris Heidebrink, die door het Nationaal Archief tijdelijk bij het project is gedetacheerd. Harco Gijsbers (NIOD) werd in dienst genomen als foto-redacteur, terwijl Forrer ondersteunende werkzaamheden verricht bij o.a. de verwerking van het Japans-talige materiaal.

Op 28 januari bracht, Zijne Excellentie, de Ambassadeur van Japan in de Nederlanden, de heer Kyoji Komachi, een werkbezoek aan het instituut om zich te onderhouden met de bij het HRP programma betrokken onderzoekers. Tijdens dit bezoek vertoonde Drs. Gerda Jansen-Hendriks de internationale versie van haar documentaire over 'Judo in de na-oorlogse relatie tussen Japan en Nederland' en overhandigde ze het eerste exemplaar aan de Ambassadeur. Ook gaven Dr. Ethan Mark en Drs. Evelien Buchheim een presentatie over hun onderzoek. Naar aanleiding van dit bezoek werd de gehele HRP onderzoeksgroep en de leden van het NIOD Management Team uitgenodigd om op 8 maart tijdens een informeel diner op de residentie van de Ambassadeur nader van gedachten te wisselen.

Van 24-25 februari vond op het NIOD een succesvol internationaal symposium plaats met als thema 'The Quality of Life and Happiness in Japan and the Netherlands' dat georganiseerd was door prof. J.A. Stam en prof. R. Veenhoven en het HRP project bureau.

Eind mei reisden Post en Forrer naar Japan om een inventarisatie te maken van het aldaar aanwezige beeldmateriaal dat een plaats zou kunnen krijgen in de Encyclopedia en om een gepland bezoek van de directeur van het NIOD voor te bereiden. Er werden samen met Kaori Maekawa werkbezoeken afgelegd aan een vijftal instellingen in Tokyo en tevens werd intensief overlegd met de Japanse leden van de adviescommissie. In Kyoto voerde Forrer vervolgens overleg met prof. Harada in verband met de voortgang van het 'Military War Dead' project, terwijl Post in Nagoya op uitnodiging van de Japan Society for Southeast Asian History een seminar verzorgde en met prof. Kazufumi Manabe (Kwansai Gakuin university) overleg voerde over samenwerking. In juli 2005 daarop bezocht prof. Hans Blom meerdere Japanse counter-parts van het instituut en werd van gedachten gewisseld over toekomstige samenwerkingsverbanden.

Augustus en september waren drukke maanden voor de HRP onderzoekers. Drs. Arno Ooms, Drs Evelien Buchheim, als ook Kaori Maekawa, presenteerden papers op de internationale conferentie 'The Japanese Occupation. Sixty Years after the End of the Pacific War' (Singapore, 5-6 september). Daarnaast waren verschillende redacteurs en onderzoekers van het Encyclopedia project (Kwartanada, Sato, Post, prof. Aiko Kurasawa-Inomata, en dr. Ooi Keat Gin) naar Shanghai afgereisd alwaar het project op de International Convention for Asian Scholars (ICAS IV, 23-27 augustus) een eigen panel had georganiseerd.

Terzelfdertijd verscheen de door Dr. Ethan Mark samengestelde speciale uitgave van de *IJAS Newsletter* 38, getiteld 'The Asia-Pacific War Sixty Years On'.

In november 2005 rondde Hyunghae Byun haar onderzoek naar 'Japanese-Dutch Encounters in an Organizational Context' af en kon het eindmanuscript aan de uitgever KIT-Hei Publishers worden aangeboden.

In 2005 ontving het HRP drie buitenlandse redacteuren en een gast-onderzoeker in het kader van het Encyclopedia project. Dr. William H. Frederick verbleef van eind december tot medio maart op het NIOD, Didi Kwartanada van oktober-december, en Dr Shigeru Sato van november 2005 tot februari 2006. Dr. Abidin Kusno (University of British Columbia, Canada) was in de periode mei-juni zes weken op het instituut om onderzoek te doen naar de veranderende urbane cultuur en enkele korte bijdragen voor de Encyclopedia te schrijven.

Overige werkzaamheden

Het HRP faciliteerde in 2005, naast de aan het Encyclopaedia Project geassocieerde onderzoekers, ook andere buitenlandse gasten die op de een of andere wijze binnen de bredere NIOD onderzoekskaders werkzaam zijn. De belangrijkste daarvan waren:

- ▶ Setefanus Supraditjo (Petra Christian University, Surabaya) onderzoek naar identiteitsformaties van *peranakan* Chinezen in Nederland, periode maart-mei 2005;
- ▶ Keng We Koh (University of Hawai'i), tijdelijk geassocieerd onderzoeker in het kader van het nieuwe Indonesian Chinese Programma en de NIOD Indonesian Chinese Afternoon Meetings (NICAM work-meetings).

Daarnaast organiseerde het HRP Projectbureau drie werkbijeenkomsten met Japanse delegaties. Op 19 september 2005 kwam onder leiding van mw. Yumi Kitamura (bibliothecaresse van de Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University) een groep van Japanse bibliothecarissen en archivariissen naar het instituut. Op 26 september bracht mev. Izumi Koide van de University of Tokyo een werkbezoek aan het NIOD om zich op de hoogte te stellen van de resultaten van het Murayama initiatief. Op 28 oktober bezocht prof. Kazufumi Manabe van Kwansai Gakuin University het instituut om overleg te voeren met de directeur en verschillende onderzoekers.

Hoewel er alle reden is om met tevredenheid terug te kijken op het jaar 2005, werd het jaar overschaduwd door het overlijden van Dr J.G. van Bremen (Universiteit Leiden), leider van het project 'Military War-dead'. Met zijn heengaan verliest het HRP een zeer kundig en gewaardeerd onderzoeker van internationale faam.

Lopend onderzoek

G. AALDERS ' huidige onderzoek behelst *Operatie Safehaven*; het wegsluizen van Duits bezit (en technologische kennis) naar het neutrale buitenland in de laatste fase van de Tweede Wereldoorlog en de geallieerde pogingen om die kapitaal- en kennisvlucht bloot te leggen. *Safehaven* was bedoeld om te voorkomen dat de nazi's en hun bezittingen een veilig onderkomen zouden vinden.

D. BARNOUW is voor de helft van zijn werkzaamheden belast met onderzoek en voor de andere helft belast met interne en externe activiteiten. In de praktijk neemt de (externe) voorlichting meer dan vijftig procent van zijn tijd in beslag. Naast het behulpzaam zijn van journalisten trad hij meer dan veertig keer op in (inter)nationale radio- en tv-programma's. Hij publiceerde o.a. de Duitse vertaling van *Wie verraadde Anne Frank?: Wer verriet Anne Frank?* (samen met G.P. van der Stroom).

MW. E. BUCHHEIM zette haar promotie-onderzoek voort naar 'De veranderingen in huwelijken van Europeanen in Nederlands-Indië en Indonesië, 1920-1950, (in het kader van *Lasting Attachments*).

MW. G. VON FRIJTAG DRABBE KÜNZEL zette haar onderzoek voort naar de Duitse jurist Hans Georg Calmeyer, ten tijde van de bezetting juridisch medewerker van het Rijkscommissariaat en in die functie betrokken bij de uitvoering van anti-joodse maatregelen.

R. FUTSELAAR zette zijn promotieonderzoek voort naar 'De ontwikkeling van de levensstandaard in Nederland en Denemarken in de jaren veertig.'

D. VAN GALEN LAST is voor de helft van zijn werkzaamheden belast met onderzoek en voor de andere helft is hij vakreferent. Hij zette zijn promotie-onderzoek voort naar

'Black Shame'. De internationale discussie over de inzet van zwarte troepen in Europa, 1917-1922' Op internationale bijeenkomsten sprak hij veelvuldig over dit onderwerp.

MW. E. GANS werkte verder aan haar historisch-biografisch onderzoek, een dubbelportret van vader en zoon Jaap (1912-1993) en Ischa (1943-1995) Meijer.

MW. M. DE KEIZER zette haar project 'Modernisering en cultuur in Nederland 1914-1940' voort.

MW. C. KRISTEL is coördinator extern gefinancierd onderzoek.

P. POST concentreert zich op de coördinatie en implementatie van het Historical Research Programme *Japan and the Netherlands II* en het hoofdredacteurschap van *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. Hij blijft als buitengewoon lid van de stuurgroep van het programma *Van Indië tot Indonesië* wel betrokken bij dit programma.

R. RABEN is coördinator van het onderzoeksprogramma 'Rethinking regionalism. Changing horizons in Indonesia, 1950s-2000s', dat onderdeel uitmaakt van het KNAW-programma 'Indonesia in Transition'. Hij is voorts lid van het projectbureau 'Van Indië tot Indonesië' en ondersteunt het programma 'Lasting attachments', i.h.b. het project betreffende 'Changing roles and shifting loyalties: Indonesians, Japanese and Dutch during the early Revolution'. Hij zette zijn onderzoek voor een essaybundel over postkoloniaal Nederland voort en startte het onderzoek voor de afrondende monografie voor het programma 'Van Indië tot Indonesië'.

P. ROMIJN is als hoofd van de afdeling verantwoordelijk voor de voorbereiding en implementatie van het onderzoeksbeleid. Tevens maakt hij deel uit van het Managementteam van het NIOD. Zijn onderzoekstijd besteedde hij ten dele aan zijn monografie over het Nederlandse lokale bestuur tijdens de Duitse bezetting. Daarnaast is hij teamleider bij het ES-project 'The Impact of National-Socialist and Fascist Occupation in Europe (INSFO), team 1: 'The War on

Legitimacy in Politics and Culture'.

MW. J. WITHUIS besteedde haar tijd voornamelijk aan het voltooiën van haar onderzoek naar de zelforganisaties van kampoverlevenden. Dit resulteerde in *Na het kamp. Vriendschap en politieke strijd*.

GEASSOCIEERD ONDERZOEKERS

Het NIOD biedt de mogelijkheid aan onderzoekers, van wie het onderzoek substantiële raakvlakken heeft met het werk van het instituut, voor de duur van een specifiek project de status van 'geassocieerd onderzoeker' aan te vragen. Deze bestaat uit enkele ondersteunende faciliteiten en uit de mogelijkheid intensiever contact met de onderzoeksgemeenschap aan het instituut te onderhouden. In 2005 betrof het de volgende onderzoekers:

DR. H. FÜHNER: 'Die Bijzondere Rechtspleging als Kristallisationspunkt des niederländischen Umgangs mit der Zeit der deutschen Besatzung 1940-1945' (dissertatie Universiteit van Münster, promotoren F. Wielenga en P. Romijn, gepromoveerd 2004)

MW. DRS. H. PIERSMA: 'De Duitse oorlogsmisdadigers in Breda' (Dissertatie UvA, promotoren prof. dr. J. C. H. Blom en prof. dr. M. Schwegman)

PROF. DR. M. FENNEMA (UvA): 'Biografie H.M. Hirschfeld'

MW. DRS. Z. MATTHEE, LEIDEN: 'Vrouwen in de NSB'

DRS. B. ENNING: promotieproject 'De methode Bastiaans' (promotor: prof. dr. J. van Heerden, Universiteit Maastricht)

MW. DRS. M. DIEDERICHS: promotieproject 'Nederlandse meisjes en Duitse soldaten, 1940-1945' (promotor: prof. dr. J.C.H. Blom)

MW. K. HAPPE: promotieproject 'Duitse staatsburgers in Nederland' (Universiteit van Siegen, promotoren: prof. dr. G. Brünn, prof. dr. P. Romijn, gepromoveerd 2004)

MW. DRS. R. LEHMANN: promotieproject 'Struggling for Peace', promotieproject UvA.

WETENSCHAPPELIJKE ONDERWIJSACTIVITEITEN

P. Romijn gaf in het kader van zijn deeltijd-hoogleraarschap aan de UvA een BA-keuzevakcollege en begeleidde verder werkstukken, scripties en promovendi.

Mw. E. Gans gaf in het kader van haar deeltijd-hoogleraarschap een inleidend college 'Zionisme en Socialisme in Joods Amsterdam tijdens het interbellum' en zij begeleidde zes studenten.

R. Raben gaf in januari-februari en november-december college aan de Universiteit van Utrecht: 'Etnisch geweld in nieuwe staten.'

Bedrijfsvoering in 2005

PERSONEEL & ORGANISATIE

In 2005 is de CAO-NU bij het NIOD verder ingevuld door voor elke functie het bijbehorende functieprofiel (Universitair Functie Ordenen, UFO) te kiezen en aan de medewerkers mee te delen.

Ziekteverzuim: Het NIOD heeft in augustus verheugd geconstateerd dat voor het eerst sinds jaren er geen enkele langdurige verzuim meer was. Dit heeft op een klein bestand statistisch grote invloed op de verzuimcijfers.

De formatie ultimo 2005 bedraagt 49,5 fte (inclusief het Centrum):

	VASTE FORMATIEPLAATSEN	OIO'S	TIJDELIJKE PLAATSEN
Directie	1,5		
Onderzoek	8,0	2,0	0,8
Informatie en documentatie	13,9		2,2
Bedrijfsvoering	9,9		
Totaal regulier	33,3	2,0	3,2
Japan – Nederland relaties			2,6
Van Indië tot Indonesië			3,2
Divers extern gefinancierd			2,1
Totaal projecten	0,0	0,0	7,9
Totaal NIOD	33,3	2,0	11,1
Centrum voor holocaust en genocidenstudies	2,5		0,6
Totaal	35,8	2,0	11,5

FINANCIËN

In 2005 is redelijk gewerkt conform de begroting, met uitzondering van het sparen voor sabbaticals en het tijdig invullen van de 'vrije ruimte onderzoek'.

Het NIOD heeft het jaar met een batig resultaat afgesloten van k€ 78, waar eerst bij de begroting 2005 een verlies werd voorzien van k€ 18.

Door een betere aandacht van het management voor het verlof begin 2005 is er een toename in het sparen voor sabbaticals. Vanaf 2007 zal dat weer worden afgebouwd. Tevens heeft in het eerste halfjaar een correctie plaatsgevonden op grond van controle van de verloftegoeden door de KNAW.

De personele uitgaven bij de afdeling onderzoek blijven achter bij de begroting vanwege vacatures in de vrije beleidsruimte, waarin pas eind 2005 is voorzien (2 OIOs en een post-doc). Daarnaast is een voorziening getroffen voor wachtgelduitkeringen en het stimuleren van prepensioenen.

Over de gehele linie blijven de uitgaven iets achter bij de begroting, vooral vanwege beperktere ontwikkeling in de salarissen, maar daar staat ook een beperkte bijdrage van de KNAW tegenover voor het opvangen van de stijging van de loonkosten.

Ten aanzien van de personele uitgaven zijn er verder geen bijzonderheden.

De investeringen in materiële vaste activa zijn per saldo afgenomen van k€ 369 naar k€ 230. Er is voor k€ 44 geïnvesteerd en k€ 182 afgeschreven. De investeringen blijven achter bij de plannen. Voor begin 2006 zijn nog gepland de aanschaf van computers (2005-reeks in combinatie met 2006) en het treffen van brandweervoorzieningen (k€12).

In het jubileumjaar 2005 zijn veel meer inkomsten gegenereerd door de levering van foto's en -rechten (k€ 32 meer dan begroot).

Aan de kostenkant is in 2005 uitzonderlijk veel buitenlands gereisd met name vanwege een internationaal congres in Australië en een meerdaagse studiereis naar Berlijn.

Er zijn in 2005 vrijwel geen omvangrijke nieuwe projecten gestart. Ook hebben zich geen zaken voorgedaan die op bijzondere risico's of problemen wijzen. Voor 2006 zijn wel een paar nieuwe omvangrijke projecten en programma's in beeld.

Het NIOD heeft de egalisatiereserve afgedragen aan de KNAW, waardoor het eigen vermogen kleiner lijkt. Gelukkig wordt dit opgevangen door een vaste jaarlijkse bijdrage voor investeringen.

Het NIOD heeft eind 2005 het digitaliseringsproject 2004, waarvoor een reserve is bestemd, gerealiseerd. De bestemde reserve is daarmee met de primoboeking vrijgevallen voor de algemene reserve.

Er zijn zeer concrete aanwijzingen dat vws een aantal subsidies en opdrachten gaat verstrekken die voor de jaren 2006 tot 2010 een voortzetting van het huidige NIOD-beleid rechtvaardigen (beeldbank, Puronderzoek, documentatieprogramma). Hiermee zijn dan ongeveer k€ 1.500 nieuwe projectverplichtingen gemoeid.

In de begroting over 2005 is rekening gehouden met het verwerven van onderzoek en projecten. Deze verwerving heeft vrijwel overeenkomstig de begroting plaatsgevonden.

Het NIOD voert op dit moment alle projecten uit met volledige externe financiering. Er zijn geen bijzondere risico's of tegenvallers in de projecten.

De resultaten van 2005 geven geen aanleiding het meerjarenbeleid en de bijbehorende ingediende en door de KNAW reeds goedgekeurde begroting voor 2006 en verder te herzien. Wel wordt er intern bij het NIOD op gerekend dat de afdeling onderzoek het budget voor 2006 met k€ 36 mag overschrijden vanwege de late invulling van de 'vrije ruimte onderzoek' eind 2005 (in plaats van de begrote medio 2005).

MANAGEMENTONDERSTEUNING & SECRETARIAAT & CATERING

De afdeling Bedrijfsvoering werkt vanuit verschillende disciplines ondersteunend en faciliterend voor het NIOD, het Centrum voor Holocaust en genocidenstudies en alle projecten en programma's.

In 2005 zijn alle reguliere taken uitgevoerd voor de ondersteuning van afdelingen, werkgroepen en projecten.

AUTOMATISERING

Het IC -beleidsplan 2003-2006, "Pijlers voor een instituut" heeft verdere invulling gekregen.

HUISVESTING/HERENGRACHT 380 AMSTERDAM

Geen bijzonderheden.

ARBO

Er is binnen het instituut een cursus stresspreventie georganiseerd door Ergomotion.

Er is een keuze gemaakt voor een nieuwe standaardbureaustoel (Grah), fasegewijs zal deze worden ingevoerd in individueel overleg met elke medewerker. Voor medewerkers die dat wensen is er ook een stoel van Ahrend als standaard en worden bij bijzondere eisen stoelen op maat gezocht.

Ook zijn een groot aantal vergaderstoelen vervangen vanwege zitklachten. De vergaderstoelen van de vergaderzaal veroorzaken gelijke klachten, maar worden minder langdurig gebruikt en zijn nog niet aan vervanging toe.

De invoering van de wettelijke preventiemedewerker krijgt in 2006 binnen het NIOD vorm door de benoeming van de arbovoorzitter in deze hoedanigheid, overeenkomstig het beleid van de KNAW.

Eind 2004 heeft een vragenlijstonderzoek onder alle medewerkers plaatsgevonden. De vragen richtten zich op het instituutsbeleid op het terrein van personeel & organisatie, communicatie en op de faciliteiten zoals huisvesting. Op basis van de bevindingen van de vragenlijst en de gevoerde gesprekken zijn die zaken opgepakt die voor verbetering zijn gesuggereerd.

Voor 2006 staat met name het verbeteren van de interne communicatie en het beter inzetten van het intranet daarbij op de planning.

Gedacht wordt over mogelijkheden voor de invulling van een ARBO-activiteit ter preventie van stress en/of RSI.

BHV

Voor het verkrijgen van een gebruiksvergunning van de gemeente is door de firma Ajax een advies uitgebracht voor de inrichting van het BHV-plan en het wijzigen van de vluchtroutes. Dit is vervolgens overeenkomstig het advies aangepast. Een aantal deuren is voorzien van kleefmagneet of draaiconstructie zodat de brandveiligheid is toegenomen. De RGD heeft de nodige bouwkundige aanpassingen voor haar rekening genomen. Ook is er een trapleuning aangelegd naar de zolder.

In 2006 zal door middel van oefening een en ander worden verbeterd.

In 2005 is een hartmassageapparaat aangeschaft en zijn alle BHV-medewerkers getraind in het gebruik van het apparaat.

In 2005 heeft een maatwerk-ENBO-training plaatsgevonden van de BHV-ers.

Het hoofd BHV heeft de training voor opgeleid persoon brandmeldinstallaties gevolgd. Het voornemen bestaat in 2006 de werking van de installatie maandelijks te testen.

De jaarlijkse BHV-training van de leden BHV (bij de brandweer) vindt vanaf 2006 plaats in twee groepen, zodat niet meer het gehele BHV-team een dag afwezig zal zijn. Tevens is geconstateerd dat het BHV-team meer gaat oefenen binnen het instituut.

Naar aanleiding van een (dodelijk) incident op straat voor het instituut, met elektriciteit, zijn kastjes aangeschaft waardoor onderhoud met aardlekschakelaar kan plaatsvinden. Ook is afgesproken dat het NIOD geen elektriciteit (meer) verstrekt voor onderhoud e.d. dat voor de deur plaatsvindt.

Er zal in 2006 afstemming met de brandweer gaan plaatsvinden over een aanvalsplan specifiek voor ons gebouw/instituut, rekening houdend met het bijzondere karakter en de collecties.

MILIEU

Er is op verzoek van de gemeente Amsterdam een milieuplan opgesteld. Dit plan is uitgevoerd op de punten 4 en 7 na. Inspectie eind 2005 heeft aangetoond dat we aan de gemeentelijke eisen voldoen.

Exploitatie t/m 31-12-2005

bedragen in €

	REALISATIE	BUDGET	REALISATIE
	2005	2005	2004
Baten			
Bijdrage OC&W	2.618.000	2.635.300	2.632.061
Overige bijdragen	0	0	34.000
Opbrengst contractprojecten	1.191.084	1.159.483	1.133.425
Opbrengst werk voor derden	50.869	0	10.400
Overige opbrengsten	248.422	218.988	481.874
Totaal Baten	4.108.375	4.013.771	4.291.761
Lasten			
Personeelskosten salarisadm.	-2.794.794	-2.917.065	-2.832.574
Personeelskosten financiële adm.	-333.343	-419.888	-537.470
Afschrijvingskosten	-182.056	-184.000	-179.445
Huisvestingskosten	-145.744	-181.770	-178.239
Beheerskosten	-269.842	-199.204	-283.676
Kosten inventaris en apparatuur	-100.191	-63.967	-80.953
Reis-, verblijf- en vervoerskosten	-163.191	-45.563	-101.753
Advieskosten	0	-500	-8.741
Overige kosten aan derden	-37.456	-26.514	-59.396
Overige materiële kosten	-3.612	-38.834	-29.181
Interne doorberekeningen	0	-46.024	0
Inkopen	-42	0	0
Totaal Lasten	-4.030.186	-4.031.281	-4.291.428
Resultaat	78.189	-17.510	333

Balans per 31-12 2005

bedragen in €

	2005	2004
Activa		
Vaste Activa		
<i>Materiële vaste activa</i>	229.802	368.972
Totaal Vaste Activa	229.802	368.972
Vlotte Activa		
<i>Vorderingen</i>	574.904	2.146.495
<i>Liquide middelen</i>	2.041.730	1.336.949
Totaal Vlottende Activa	2.616.633	3.483.444
Totaal activa	2.846.435	3.852.416
Passiva		
Eigen vermogen		
<i>Algemene reserve</i>	737.541	789.817
<i>Egalisatiereserve</i>	0	124.557
<i>Bestemde reserve</i>	34.500	0
<i>Resultaat lopend boekjaar</i>	78.189	333
Totaal eigen vermogen	850.230	914.707
Voorzieningen		
<i>Voorzieningen</i>	59.242	71.199
Totaal voorzieningen	59.242	71.199
Kortlopende schulden		
<i>Kortlopende schulden</i>	1.936.962	2.866.510
Totaal kortlopende schulden	1.936.962	2.866.510
Totaal passiva	2.846.435	3.852.416
Resultaat	0	0

BIJLAGEN:

Bijlage 1

Staf, bestuur en commissies (per 31-12-2005)**Staf**

MANAGEMENT TEAM:

Prof.dr. J.C.H. Blom	<i>directeur</i>
Prof.dr. P. Romijn	<i>hoofd afdeling onderzoek/adjunct-directeur</i>
Mw. dr. C.T. Touwen-Bouwsma	<i>hoofd afdeling informatie en documentatie/ adjunct directeur</i>
Drs. ing. J.G.M. Lammerts	<i>hoofd bedrijfsvoering</i>

IN- EN EXTERNE BETREKKINGEN:

Drs. N.D.J. Barnouw	<i>tevens onderzoeker</i>
---------------------	---------------------------

BEDRIJFSVOERING:

Mw. J. Alkemade-Ligt	<i>medewerker algemene zaken</i>
Mw. J.J. de Bart-Supusepa	<i>management assistent</i>
A.C. van der Dungen	<i>medewerker huishoudelijke dienst</i>
E.C. Harder	<i>medewerker algemene zaken</i>
C.D.J. Huis	<i>coördinator financiële administratie</i>
Mw. M.E. van Kessel-Zweverink	<i>secretaresse</i>
Drs. ing. J.G.M. Lammerts	<i>hoofd bedrijfsvoering</i>
Mw. C.C. Rijks	<i>secretaresse</i>
Mw. M.M. Somers	<i>secretaresse</i>
M. van der Valk	<i>medewerker algemene zaken</i>
F. Varenkamp	<i>coördinator mis en ao</i>
H.C. Waanders	<i>medewerker automatisering</i>

AFDELING INFORMATIE EN DOCUMENTATIE

Mw. Drs. E. Balkestein	<i>medewerker collectiebeheer</i>
H. Berkhout	<i>eerste medewerker dienstverlening</i>
Mw. drs. J.M.L. van Bockxmeer	<i>archivaris</i>
Drs. J.M.A. Dané	<i>medewerker dienstverlening</i>
J.H. Drenthe	<i>medewerker fysiek beheer</i>
Dr. M. Eickhof	<i>projectmedewerker</i>
Drs. H. Gijsbers	<i>medewerker beeldcollecties</i>
Mw. drs. F. Jacobs	<i>medewerker collectiebeheer</i>
Drs. J. Kemperman	<i>eerste medewerker dienstverlening</i>
Drs. R. Kok	<i>coördinator beheer en ontsluiting beeldcollecties</i>
R. Kruis	<i>coördinator studiezaal, beheer en ontsluiting bibliotheekcollecties</i>
Mw. Drs. P. Links	<i>medewerker collectiebeheer</i>
Drs. P.L.M. van der Maas	<i>medewerker ict</i>
Drs. R. Pottkamp	<i>medewerker dienstverlening</i>
Mw. M. Ros	<i>medewerker collectiebeheer</i>
Drs. E.L.M. Somers	<i>medewerker acquisitie en tentoonstellingen</i>
M.A. Ternede	<i>medewerker collectiebeheer</i>
Mw. dr. C. Touwen-Bouwsma	<i>hoofd afdeling informatie en documentatie/ adjunct-directeur</i>
R. Utermöhlen	<i>eerste medewerker collectiebeheer</i>
Drs. H. de Vries	<i>coördinator correspondentieteam/specialist kampen en gevangenis</i>
M. Wilmink	<i>medewerker beeldarchief</i>

Mw. M. Zeilstra *medewerker collectiebeheer*

AFDELING ONDERZOEK

Dr. G.H. Aalders *senior onderzoeker*
Drs. N.D.J. Barnouw *onderzoeker/voorlichting*
Dr. K.C. Berkhoff *onderzoeker*
Mw. drs. E. Bogaerts *project coördinator*
Mw. drs. E. Buchheim *onderzoeker*
Mw. drs. K. Forrer-Numata *assistent-projectcoördinator*
Mw. dr. G. von Freitag Drabbe Künzel *onderzoeker*
Drs. D. van Galen Last *onderzoeker/vakreferent*
Mw. prof.dr. E.E. Gans *onderzoeker*
Mw. I. Heidebrink *coördinator Encyclopediaproject*
Drs. J.J. van den Heuvel *onderzoeker*
Mw. dr. M. de Keizer *senior onderzoeker*
Dr. P. Keppy *onderzoeker*
Drs. E. Kieft *onderzoeker*
Mw. dr. C. Kristel *senior onderzoeker/coördinator*
Dr. J. Meihuizen *onderzoeker*
Drs. A. Ooms *onderzoeker*
Mw. Dr. H. Piersma *onderzoeker*
Mw. drs. M. Plomp *assistent-projectcoördinator*
Dr. P. Post *onderzoeker*
Dr. R. Raben *onderzoeker*
Prof.dr. P. Romijn *hoofd afdeling onderzoek/adjunct-directeur*
Mw. Drs. I. Tames *onderzoeker*
Mw. dr. J. Withuis *onderzoeker*
Mw. Drs. A. Zuidema *onderzoeker*

DAGELIJKS BESTUUR VAN DE KNAW

Prof. dr. F.P. van Oostrom, *president*, prof. dr. R. Kaptein, *algemeen secretaris*,
prof. dr. J.W.M. van der Meer, prof. dr. W.Th.M. Frijhoff

DIRECTIE VAN DE KNAW

Drs. E.A.A.M. Broesterhuizen, *directeur algemene zaken*
Prof. dr. W.J. van den Akker, *sectordirecteur GSW*
Dr. R.T. Jongerius, *directeur bedrijfsvoering*

KNAW-WETENSCHAPSCOMMISSIE

Prof. dr. J.Th.M. Bank, prof. dr. D.F.J. Bosscher, prof. dr. R.E. Elson, prof. dr. G. Hirschfeld,
prof. dr. F.C.J. Ketelaar, mw. dr. E.B. Locher-Scholten, prof. dr. mr. C.J.M. Schuyt

COMMISSIE VAN ADVIES

Mw. Drs. J. Belinfante, mr. C.A. Bos, P.A.M. Bosman, dr. M.J. Cohen, prof. dr. V. Halberstadt,
mr. S. Harchaoui, G.L.J. Huyser, (*voorzitter*), A. van Liempt, H.A. Markens,
mw. G.W. van Montfrans, mw. mr. W. Sorgdrager, mw. A.L.E.C. van der Stoel,
drs. E.F. Stovéé, drs. J.G.F. Veldhuis.

Bijlage 2

Publicaties niod-medewerkers 2005

* = recensie

Gerard Aalders

'Organized Looting: the Nazi Seizure of Jewish Property in the Netherlands, 1940-1945' in: Feldman, Gerard, D. & Wolfgang Seibel (ed.), *Networks of Nazi Persecution. Bureaucracy and the Organization of the Holocaust*, New York/Oxford 2005

'Voorwoord' bij: Francis van den Berg, *In het hart getroffen. Het bombardement op Nijverdal, 22 maart 1945*, Nijverdal 2005

Leonie. Das Leben der Doppelspionin, Leipzig 2005

David Barnouw

De bezetting in een notendop, Amsterdam 2005

De hongervinter 1944-1945, Kampen 2005

Wer verriet Anne Frank? (met G. P. van der Stroom), Münster 2005

'Anne Frank ten onrechte symbool', in: *NRC Handelsblad*, 10 februari 2005

'Remco Campert', in: *Utrechts Nieuwsblad/Amersfoortse Courant*, 22 februari 2005

'Voorwoord' in Rotterdam-München-Dachau. Oorlogsdagboeken van Arie en Piet Lansbergen (TOT/Elbertinck), Hengelo 2005

'In memoriam Loe de Jong', in: *niw*, 18 maart 2005

'Een bijzondere film', inleiding bij de film *5 jaren* (DVD HR Media)

'Beatrix ontvangt laatste "De Jong"', in: Dik Verkuil, *Teletekst, 25 jaar in 101 verhalen*, Hilversum 2005

*H. van Gelder, De Schnabbeltour, Uitg. Nijgh & Van Ditmar, in: *Ons Amsterdam*, mei
Reactie op Koninklijk Huis Archief/Fasseur, in: *Reformatorisch Dagblad*, 23 augustus 2005

'Gehilfe der Gestapo' (over Weinreb), in: *Jüdische Allgemeine*, 22 september 2005

'Beeld Mussert behoeft geen revisie' (samen met Peter Romijn), in: *NRC Handelsblad*, 22 november 2005

Bijdrage IDFA-catalogus over War at Docs, 24 november 2005

'Auschwitz' (toneelrecensie), in: *Historisch Nieuwsblad*, december 2005

Hans Blom

'Bezettingsgeschiedenis laat zich niet vergelijken' in: *NRC Handelsblad*, 15 februari 2005

'Nog lang niet voorbij', in: *NRC Handelsblad*, 4 maart 2005

'Shades of grey', in: *Financial Times Magazine*, 19 februari 2005

"'Vaarwel": 1596. Het Behouden Huys' in: Bert Natter en Kees Zandvliet (red.), *De Historische Sensatie*, Amsterdam 2005

'Woord Vooraf' in: *Het Polygoon Journaal in de Tweede Wereldoorlog* (DVD's met korte toelichting), Hilversum 2005

'Het Lexicon voor de Rechtvaardigen onder de volkeren', in: *Nieuwsbrief Yad Vashem*, Pesach 5765

'Herdenken oorlog koppelen aan kritisch onderzoek' in: *Utrechts Nieuwsblad*, 23 april 2005, ook : als 'Herdenking en historisch onderzoek', in: *Aanspraak* juni 2005.

De geschiedenis was het enige dat wij hadden (s.l., s.a. [2005])

'Leiden rond 1900'. Hoogtij van burgerlijke cultuur', in: Bart van der Boom en Femme S. Gaastra (red.), *Kerk, cultuur en koloniën. Opstellen over Nederland rond 1900*, Amsterdam 2005

'Amsterdam 2010', in: *HG-Nieuws* jrg. 12 (2005), 3, 1-2

'Typisch Nederlands – Typisch Leids' in *Leids Jaarboekje 2005*, 32-43

'Woord Vooraf' bij *Ons Koninkrijk en de Tweede Wereldoorlog. Deel 2 Nederlands-Indië in de Tweede Wereldoorlog*. (Serie DVD's), Hilversum/Zwolle 2005

'Une recherche historique entre science et politique. Le cas "Srebrenica"' in: Guy Zelis (dir.), *L'historien dans l'espace public. L'histoire face à la mémoire, à la justice et au politique*. Levalval 2005

'Herman Langeveld en de passie', in: W. Beekers e.a. (red.), *Herman Langeveld Historicus aan huis*, Amsterdam/Amstelveen 2005

met D.E.H. de Boer, H.F. Cohen en J.F. Cohen (red.) *A.E. Cohen als geschiedschrijver van zijn tijd*, Amsterdam 2005

met medewerking van J.F. Cohen, 'De jaren bij oorlogsdocumentatie', in [zie boven], 21-55

*'Geschiedenis, sociale wetenschappen, bezettingstijd en jodenvervolgung. Een besprekingsartikel' in: *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, 120 (2005), 562-580

'Wat hebben we aan de waarheid als die ons hindert' in 'Wat hebben we aan de waarheid als die ons hindert'. Uitgave Symposium Pensioen- en Uitkeringsraad 20 november 2005, Leiden 2005

Dick van Galen Last

*Das Buch Hitler, in: *Het Parool*, 18 juni 2005

Evelien Gans

'Netherlands in the Twentieth Century', bijdrage over het antisemitisme in Nederland in de twintigste eeuw), in: Richard S. Levy (ed.), *Antisemitism. A Historical Encyclopedia of Prejudice and Persecution*, Santa Barbara/Denver/Oxford 2005 (vol. 1, 2), vol. 2, 498-500

"'Eerst analyseren", Antisemitisme kritisch beschouwd', in: *Cogiscope. Tijdschrift over gevolgen van oorlog en geweld*, juni 2005

'De grens van assimilatie verlegt zich keer op keer', bijdrage (in de vorm van een interview) aan/door: Bart Top, *Religie & Verdraagzaamheid*. 10 gesprekken over tolerantie in een extreme tijd, Kampen 2005, 47-60

'Place de l'étoile' (over de anti-joodse maatregelen tijdens de Duitse bezetting op en rond het Waterlooplein), in: *Binnenkant*. Uitgave van binnenstadsbuurten; Amstelveeld, Leidse/Wetering, Buurt 6 en Groot Waterloo, nr. 28, februari 2005

Connie Kristel

Ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog (samen met H. Piersma), Amsterdam, 2005

'Revolution and Reconstruction: Dutch Jewry after the Holocaust', in: David Bankier ed., *The Jews are Coming Back. The Return of the Jews to their Countries of Origin after WWII*, (Jeruzalem, Berghahn Books en Yad Vashem, 2005) 136-148

*Recensie van Stéphane Audoin-Rouzeau en Annette Becker, 14-18, *Understanding the Great War*, Gerhard Hirschfeld, Gerd Krumeich and Irina Renz eds., *Enzyklopädie Erster Weltkrieg*, Gary Sheffield, *Forgotten Victory. The First World War: Myths and Realities* en Hew Strachan, *The First World War (volume I: To Arms)* in: *De Gids*, juni 2005, 545-554

Hinke Piersma

De drie van Breda. Duitse oorlogsmisdadigers in Nederlandse gevangenschap 1945-1989, Amsterdam 2005

Ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog (samen met C. Kristel), Amsterdam 2005

Peter Post

'The Kwee Home Movies. A new resource for the study of peranakan elite life in colonial Java', in: *Bulletin of the Chinese Heritage Centre*, Singapore, no.4., 2004

'The Study of Chinese Business in the Modern History of Indonesia: Themes and Prospects', in: *Chinese Business History* (Cornell University, East Asia Programme), Fall 2004

Remco Raben

(met Paul H. Kratoska and Henk Schulte Nordholt) (ed.) *Locating Southeast Asia. Geographies of knowledge and politics of space*, Singapore/Athens 2005

'Locating Southeast Asia' in: Paul H. Kratoska, Remco Raben and Henk Schulte Nordholt (ed.), *Locating Southeast Asia. Geographies of knowledge and politics of space* Singapore/Athens 2005

'Indonesian romusha and coolies under Naval Administration. The Eastern Archipelago, 1942-45' in: Paul H. Kratoska (ed.), *Asian labor in the wartime Japanese empire. Unknown histories*, Armonk/London 2005

'Borneo constituencies: Japanese rule and its legitimation', in: *IIAS Newsletter* 38 (Autumn 2005) special issue The Asia-Pacific War: history & memory, 22

'Kanchanaburi. De Birmaspoorlijn langs de Khwae' in: Wim van den Doel (ed.), *Plaatsen van herinnering. Nederland in de twintigste eeuw*, Amsterdam 2005

'De Indonesische coup van 1965', in: *Historisch Nieuwsblad*, november 2005

'Koloniaal opzouten', in: *NRC Handelsblad*, 4 maart 2005

*"Fransman, Indiase jongen en Hollander". Recensie van: Kees Snoek, E. du Perron. Het leven van een smalle mens. In: *Historisch Nieuwsblad*, mei 2005

Jolande Withuis

Na het kamp. Vriendschap en politieke strijd, Amsterdam 2005

debat 'Oorlogstrauma', *Maandblad Geestelijke volksgezondheid*, mei, 486-488

'Scheldend op mezelf voel ik dat ik een wrak ben'. Het gebroken leven van A.J.W. Kaas, psychiater in Buchenwald (1908-1976) (samen met T. de Ridder), *De Gids* mei 2005, 378-397 (herdrukt in *Cogiscope* december, 40-53)

'Das Kriegstrauma in den Niederlanden', *Jahrbuch 15 Zentrum für Niederlande-Studien*, Aschenburg Verlag 2004, 153-161

'Politieke strijd na het kamp' (voorpublicatie van *Na het kamp*), *Cogiscope*, september, 11-15

'Moord op Campert laat veel vragen open', *NRC Handelsblad*, 22 februari

'Het oorlogstrauma is onderhevig aan inflatie', *Utrechts Nieuwsblad*, 31 maart

*'Zeventien jaar wachten op de bel' [boek over Neuengamme], *NRC Handelsblad* 29 april

'Zieligheidscultus', *Opzij*, april

'Moffenmeiden', *Opzij*, mei

'Er zijn te veel vragen gebleven' [over Srebrenica], *NRC Handelsblad* 29 juni

Bijlage 3

Lezingen en voordrachten van NIOD-medewerkers

G. Aalders

22 september

Presentatie paper in Bratislava op de conferentie: Cold War and Neutrality: East West Economic Relations in Europe. 'Non-participation in alliances in peacetime.' How neutral was Sweden in the cold war?'

4 november

Lezing Würselen, Duitsland. 'Dichtung und Wahrheit im Leben der Doppelspionin'

D. Barnouw

16 januari

'Hongerwinter', t.b.v. ouderen in Prinsengrachtbuurt, Amsterdam

25 januari

'Het NIOD en de genealogie' Oss

8 februari

'Propaganda in de Tweede Wereldoorlog', lezing voor Genootschap Oud-Westland in Kwintshoek

10 februari

'Anne Frank; gebruik en misbruik van een symbool', lezing in de serie Wisselend Perspectief, NIOD/Tumult, Utrecht

8 maart

'Het NIOD en de geschiedschrijving', lezing in Apeldoorn

15 maart

'De arbeidsinzet en het NIOD', lezing in Schiedam

9 april

'De NOC', presentatie bij de Baltische Vereniging, Bilthoven

12 mei

'Affiches en de Haagse razzia', t.g.v. opening 2 tentoonstellingen in Den Haag

19 mei

'Heeft herinneren nog zin?', lezing bij de Vrijmetselaarsloge Vincent la Chapelle in Den Haag

15 juni

'Het nazisme en Europa', lezing op het symposium Beelden van Europa, KNAW, Amsterdam

5 juli

'The Diary of Anne Frank', lezing bij de Round Table Children and War, CISN-congres, Sydney

20 augustus

'Oorlogsslachtoffers en hun imitatoren', lezing op het congres Still Going Strong in Amsterdam

29 oktober

'Anne Frank, heldin of idool?', lezing op het Groningse congres Helden en Idolen

18 november

'Mythe en werkelijkheid tijdens de bezetting', lezing voor sociëteit 'De Nes' in Epe

10 december

'Wat kan het NIOD voor u betekenen?', lezing voor de Nederlandse genealogische Vereniging afd. Drenthe te Beilen

H. Blom

11 januari

deelnemen debat in zaal De Unie, Rotterdam over 'De historische canon: versoaping of verdieping

5 februari

voordracht over NIOD tijdens bijeenkomst oud-illegale werkers van Het Parool

9 februari

deelname discussieavond over de betekenis van WO I voor Nederland (dispuut Merlijn, Leiden).

16 maart

voordracht 'Vaarwel', tekst uit bundel *De historische Sensatie* in Rijksmuseum, Amsterdam

19 maart

toespraak bij begrafenis L. de Jong

19 maart

toespraak bij aanbidding 'Rechtvaardigen onder de Volkeren', Amsterdam.

20 maart

'De oorlog na de oorlog'. Voordracht voor de Vereniging Belangenbehartiging Vervolgingslachtoffers, Amsterdam

20 april
toespraak bij aanbieding *Kind van de Rekening* van Elma Verhey, Amsterdam

21 april
Voordracht over de geschiedschrijving van de bezettingstijd in Nederland in Münster

26 april
slotlezing debatreeks NIOD/Tumult Utrecht: recente geschiedschrijving bezettingstijd

28-29 april
voorzitter Final Conference INSFO van de ESF, Amsterdam

12 mei
'Geschiedenis was het enige wat wij hadden'. Open Podium. Archiefbeheer- lezing, Amsterdam

31 mei
Korte inleiding bij presentatie *Indische Rekening* door Hans Meijer (in kader VITI-programma), Arnhem

2- 3 juni
voorzitter workshop 'Trauma-Comparatief en in Historische Context', Kon.Ned. Instituut Rome

13 juni
korte toespraak bij opening tentoonstelling Oorlogskind in Lelystad

3 juli
Paper 'On the edge between science and Politics: The Srebrenica-investigation of NIOD' tijdens 20e International Congress of Historical Sciences, Sydney

9 september
korte toespraak bij het in ontvangst nemen van het eerste exemplaar van *Doodgeslagen en Doodgezwegen*

22 september
korte toespraak bij het in ontvangst nemen van het eerste exemplaar van *Liefde voor het volk* van Barbara Henkes

27 september
korte toespraak bij de presentatie van *Na het Kamp* van Jolande Withuis

30 september
voordracht bij afscheid vakdidactica I. Veldhuis, Groningen

22 oktober
voordracht over de economische en sociale reconstructie in Nederland na de Tweede

Wereldoorlog (conferentie Trinity College, Dublin over postwar-society)

26 oktober
'A.E. Cohen als geschiedschrijver in zijn tijd', voordracht voor de Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (Leiden)

31 oktober
voordracht over Nederlands Indië/ Indonesië 1942-1949 voor Rotary-club Bilthoven

8 november
'De oorlog na de oorlog', voordracht in stafbijeenkomst afdeling oorlog en herinnering vws

23 november
korte openingstoespraak bij presentatie DVD's Nederlands-Indië tijdens Japanse Bezetting, NIOD, Amsterdam

1 december
presentatie van een paper op de conferentie 'Dayton – Ten Years After' in: Sarajewo (met B.G.J. de Graaff en D. Schoonoord)

8 december
'A.E. Cohen: de jaren bij Oorlogsdocumentatie', voordracht bij presentatie boek *A.E. Cohen als geschiedschrijver van zijn tijd*

19 december
voorzitter discussie na voordracht Christopher Browning (co-referente Nancy Adler), Goethe-Instituut Amsterdam

D. van Galen Last

8 juli
'Black honnor on the Rhine: German propaganda on French colonial troops during the Rhineland occupation', Sydney, 20th International Congress of Historical Sciences (CISH) op uitnodiging van het Comité International d'histoire de la deuxième guerre mondiale

15 juli
'The Colour Bar: A comparative case-study of the Different Reactions to the Presence of Black Soldiers on European Soil at the Beginning of the Twentieth Century', Melbourne, op uitnodiging van de Australasian Association for European History (AAEH)

22 september

'Black horror on the Rhine: French colonial troops in the Rhineland and German racism in the 1920s', Brussel, voor een workshop georganiseerd door de afdeling Histoire et Cultures d'Europe de l'Institut d'Études Européennes et le Département d'Histoire, Arts et Archéologie van de Vrije Universiteit Brussel

2 november

'The Black Shame. A comparative case study of the different reactions to the presence of black soldiers in Europe at the beginning of the twentieth century', Ottawa, voor de faculteiten antropologie en geschiedenis van de Carleton University

4 november

'Historiographie de la seconde guerre mondiale', Montreal, op uitnodiging van de Chaire Hector-Fabre d'histoire du Québec van de Université du Québec à Montréal (UQAM)

E. Gans

6 februari

'Antisemitisme – alarmeren of relativeren', JMW-conferentie Antisemitisme nader bekeken, Amsterdam

6 maart

'Fantoempijn. De haat-liefde verhouding van joods historicus Jaap Meijer met Winschoten', Winschoten, in het kader van Het jaar van Winschoten en het Oldambt

20 maart

'Herinnering aan Joods Amsterdam', bijdrage aan de presentatie van de vijfde druk van: Salvador Bloemgarten en Philo Bregstein, *Herinnering aan Joods Amsterdam* (1978), De Balie, Amsterdam

28 april

Inleidend college, 'Zionisme en Socialisme in Joods Amsterdam tijdens het interbellum', Portugese Synagoge, Amsterdam

8 mei

'Fantoempijn. De haat-liefde verhouding van joods historicus Jaap Meijer met Winschoten', lezing Winschoten, voor de Stichting Historie Joods Groningen, Groningen

18 mei

'Antisemitisme – alarmeren of relativeren', lezing voor joodse jongerenorganisatie Moos!, Amsterdam

20 augustus

'Antisemitism – in the past and at present', lezing op conferentie Still Going Strong, Amsterdam

27 oktober

'Bestaat er zoiets als anti-goyisme?', lezing voor 'Onderzoeksverband Jewish Studies', Onderzoeks Instituut voor Cultuur en Geschiedenis, Amsterdam, Faculteit der Geesteswetenschappen

9 november

'Hedendaags antisemitisme', lezing ter gelegenheid van de herdenking van de Kristallnacht, Breda (synagoge)

2 december

'Antisemitism Today: a Phenomenon of Globalisation? Differences and Parallels between anti-Semitism in Europe and Asia', Inleiding gelijknamig seminar, NIOD, Amsterdam

M. de Keizer

5-7 december

'The Gazzen's Daughter', Erasmus Lectures in the History and Civilization of the Netherlands and Flanders aan Harvard University (Cambridge, MA), getiteld: 'On being Jewish in the Netherlands', 'On being a "Thinking Woman" in the Netherlands' en 'On being a Woman Writer in the Netherlands'

A. Ooms

5-6 september

Paper: Family Reunions 2500 Kilometers From Home. The Dutch in Thailand 1945-1946. Conference on The Japanese Occupation Sixty Years after the End of the Asia Pacific War, Nanyang University, Singapore

H. Piersma

31 maart

gepromoveerd aan de Universiteit van Amsterdam op *De Drie van Breda*

21 april

Tumult-lezing in Utrecht over 'de drie van Breda'

25 april

Debat met A.A.M. van Agt over 'de drie' in 'Maagdenhuis op maandag'

27 april

'De drie van Breda. Duitse oorlogsmisdadigers in Nederlandse gevangenschap 1945-1989', Studiedag in Brussel (georganiseerd door Pieter Lagrou) over Duitse oorlogsmisdadigers

P. Post

8 maart

Voorzitter NIOD seminar 'The Past as a Dead Pig. Indonesian Autobiographies and the Japanese Occupation' door Dr Bill Frederick (Ohio University/NIOD visiting fellow)

17-19 maart

Discussant van het panel 'Japanese business networks in East Asia, 1880s-1930s', Japan Anthropology Workshop 16, (panel organisator Dr Pui Tak Lee), University of Hong Kong

16 april

Voordracht 'Indië door Japanse brilleglazen. Japanse home-movies en de praktijk van vooroorlogs Java', NIOD Lunchlezing

4-5 juni

Organisator en paper-giver van het seminar 'Images of Java: Prewar home movies as a new resource for the study of social life in colonial Southeast Asia', Annual Meeting of the Japanese Society for Southeast Asian History (i.s.m. Nico de Klerk, Netherlands Filmmuseum), Nagoya

Gepresenteerde papers:

1. 'Race, status and hierarchy in colonial Indonesia. Dutch, Japanese, and Chinese elite-life compared';
2. 'Enjoying the Javanese pleasure garden. Glimpses of peranakan Chinese life';
3. 'Honorable whites. Life styles of the Japanese in prewar Java''
4. 'Daily life at the Chinese owned-sugar factory Djatti Piring in West-Java';
5. 'The toko Jepang in Java'

6-8 juni

Paper-giver bij de Shibusawa Eiichi Memorial Foundation Workshop 'The History of Business Connection between Japan, China and Korea', Tokyo.

Paper 'The Role of Kwik Djoen Eng in the Business Connection between Japan, China and colonial Southeast Asia'

20-24 augustus

Organisator, voorzitter en paper-giver NIOD/IIAS panel 'Indonesia in the Pacific War: National Perspectives and Personal Experiences', International Convention of Asian Scholars IV, Shanghai Paper 'Asian Dynamics and Western Control: The Netherlands East Indies in a Changing World Order, 1933-1942'

20-24 augustus

Discussant NIOD/IIAS panel 'The economic decolonisation of Southeast Asia' (panel organisator Dr J.Th. Lindblad, Leiden University), International Convention of Asian Scholars IV, Shanghai

11 oktober

Co-organisator NIOD Indonesian Chinese Afternoon Meetings (NICAM work-meetings) (i.s.m. Keng We Koh, University of Hawaiï/NIOD). Voorzitter en discussant NICAM I, 'The Salim Group: Oscillating between a Relationship-based and a Market-based Model', door Marleen Dieleman (Leiden University School of Management), Amsterdam

9 december

Voorzitter NICAM II 'Warisan Djepang (Japan's Heritage) by Piso Tjoekoer (ca. 1946): Chinese Social Life during the Japanese Occupation as Reflected in Poems' door Didi Kwartanada (National University of Singapore, NIOD visiting fellow), Amsterdam

17-19 november

Paper-giver NIOD/IIAS international workshop 'The economic decolonization of Indonesia in regional perspective', Leiden Paper 'Indonesianisasi or Japanisation? Japanese business and the development of pribumi entrepreneurship'

2 december

Co-organisator en paper-giver NIOD seminar 'Antisemitism Today: A phenomenon of globalisation' (organisator Prof. dr Evelien Gans). Paper 'Jews in Japan'

7 december

Voorzitter NICAM III, 'Salvation & Success: Ethnic Chinese Entrepreneurs and the Charismatic Movement in Yogyakarta, Indonesia' door Dr Juliette Koning (VUA), Amsterdam

R. Raben

25 januari

College De lange dekolonisatie, Indonesië-cursus KITLV, Leiden

27 mei

Voordracht en discussieleiding 'De historiografie van 60 jaar geleden', KITLV, Leiden

27 mei

'Geschiedenis en erfgoed in de postkoloniale wereld', Ministerie van Buitenlandse Zaken/Nationaal Archief, Den Haag

2 juli

openbaar interview Rudy Kousbroek, Koninklijke Bibliotheek/Nationaal Archief, Den Haag

5 september

'Borneo constituencies: Japanese rule and its legitimation', Conference on 'The Japanese occupation: Sixty years after the end of the Asia Pacific War', Nanyang Technological University, Singapore

13 december

'Soevereiniteitsoverdracht', i.h.k.v. De 25 dagen van Nederland, Nationaal Archief, Den Haag

H. de Vries

16 augustus

Lezing Zigeunervervolging in Europa, PUR, Leiden

3 december

Lezing 'The resistance of Jews in the Netherlands' op de conferentie The Shoah in Western Europe: Belgium, France and the Netherlands in comparison, Instituut Science Po; Parijs

J. Withuis

7 april

'Banalisering van het trauma', Tumult, Utrecht

16 april

'Psychische oorlogsgevolgen', Drentse Historische Vereniging, Westerbork

25 april

'Een kleine sociologie van het herinneren', Pelita

Bijlage 4

Bestuurs- en andere lidmaatschappen van medewerkers

G. AALDERS

- Lid van de International Advisory Board of Scholars and Experts van het *Central Registry of Information on Looted Cultural Property*
- Lid van de werkgroep *Holocaust and Polycracy in Western Europe 1940-1944*, Universiteit van Konstanz
- Lid van de onderzoeksgroep 'Economy and War', van de *European Science Foundation*
- Lid van de werkgroep *Cold War and neutrality: East West Economic Relations in Europe*, Universiteit van Wenen

D. BARNOUW

- Ambtelijk secretaris Stichting Vrienden Oorlogsdocumentatie
- Lid Begeleidingscommissie Bombardement Nijmegen 1944
- Lid Werkgroep Advocatuur in WO 2

J.C.H. BLOM

- Voorzitter Biografieëncommissie Prins Bernhard Cultuurfonds
- Voorzitter stuurgroep onderzoeksprogramma De Natie-staat
- Voorzitter wetenschappelijke begeleidingscommissie 'De BVD in de Koude Oorlog'
- Lid Sociaal Wetenschappelijke Raad KNAW
- Lid Commissie voor de Geschiedenis en de Cultuur van de Joden in Nederland (KNAW)
- Lid Curatorium Stichting Bijzondere Leerstoel Joodse Studiën (UvA)
- Lid Raad van Advies Stichting Democratie en Media
- Lid bestuur Stichting Eigentijdse Geschiedenis dr. L. de Jong
- Lid bestuur Stichting Archief Manifestaties
- Lid Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde
- Lid begeleidingscommissie geschiedschrijving De Telegraaf
- Lid Dutch Advisory board Humanity in Action

- Lid Wetenschappelijke Raad van Advies van het WF Hermans-Instituut
- Lid Scientific Advisory Council van het Romanian Institute for Recent History
- Lid begeleidingscommissie Historisch Onderzoek Nederlandse Politie
- Co-chairman ESF-program The impact of national-socialist and fascist rule
- Lid curatorium Nationaal Monument Kamp Vught

Mw. A. VAN BOCKXMEER

- Lid brede redactieraad Jaarboek Oorlogsdocumentatie
- Lid bestuur Koninklijke Vereniging van Archivarissen Nederland
- Voorzitter Landelijke Werkgroep Kamparchievendag
- Lid stuurgroep Erfgoed van de oorlog van de eenheid Oorlogsgetroffenen en Herinnering WO II van het Ministerie van VWS.

Mw. E. BUCHHEIM

- Bestuurslid KITLV
- Bestuurslid vvg (Vereniging voor Vrouwengeschiedenis)

D. VAN GALEN LAST

- Lid brede redactieraad Jaarboek Oorlogsdocumentatie

Mw. E. GANS

- Lid KNAW-commissie voor de Geschiedenis en de Cultuur van de Joden in Nederland

Mw. M. DE KEIZER

- Redactievoorzitter van het Jaarboek Oorlogsdocumentatie '40-'45
- Voorzitter Onderdeelscommissie NIOD
- Lid begeleidingscommissie studie over Rotterdam 1940-1945 door dr. Hans van der Pauw

J. KEMPERMAN

- Lid brede redactieraad Jaarboek Oorlogsdocumentatie '40-'45

R. KOK

- Lid brede redactieraad Jaarboek Oorlogsdocumentatie '40-'45

P. VAN DER MAAS

Lid van het Consortium Digitaal Erfgoed

Mw. H. PIERSMA

Lid brede redactieraad Jaarboek Oorlogsdocumentatie '40-'45

P. POST

- Lid stuurgroep onderzoeksprogramma *Van Indië tot Indonesië*
- Programma-directeur Historical Research Program *Japan and the Netherlands II*
- Lid werkgroep Overzeese Chinese Netwerk Nederland

R. RABEN

- Lid Raadskamer Wet Uitkering Vervolgingslachtoffers
- Coördinator KNAW-programma 'Rethinking regionalism. Changing horizons in Indonesia, 1950-2000
- Lid werkgroep Indische geschiedschrijving, NWO
- Lid projectbureau *Van Indië tot Indonesië*, NIOD

P. Romijn

- Lid beschermcomité *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* (Brussel)
- Lid van de Raad van Advies van de Stichting Studiecentrum Eerste Wereldoorlog
- Lid van de Raad van Advies van het Deens Archief voor de Geschiedenis van de Duitse bezetting (CONIH), Esbjerg
- Treasurer van het Internationale Comité voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog
- Lid Raad van Advies SSFW
Teamleider Team 1 ESF-project
- Lid Commissie van Advies CHGS

E. SOMERS

- Lid Commissie Inhoud Verzetsmuseum Amsterdam
- Lid van het gemeenschappelijk comité Transit Mechelen (Vlaams Holocaust Museum in oprichting)
- Bestuurslid Stichting Foto en Tijdsbeeld

Mw. E. TOUWEN-BOUWSMA

- Voorzitter Commissie van Advies onderzoeksprogramma van Indië tot Indonesië
- Voorzitter Begeleidingsadvies-commissie van de onderzoeken Schade en Rechts-herstel en Back-pay
- Lid bestuur Verzetsmuseum Amsterdam
- Lid Nationale Task Force Werkgroep Holocaust Education, Remembrance and Research
- Lid Stuurgroep Conservering van het Ministerie van vws

H. DE VRIES

- Lid Raadskamer Wet Uitkering Vervolgingslachtoffers (wuv)
- Lid van de Commissie van Toezicht van de Stichting 1940-1945
- Lid van de Centrale Bestuurscommissie van de Stichting 1940-1945
- Bestuurslid van de Stichting Oranjehotel
- Bestuurslid van de Stichting Vrienden van Yad Vashem
- Lid brede redactieraad Jaarboek Oorlogsdocumentatie

D. WAANDERS

- Lid Gebruikersraad ABS-Archeion

Mw. J. WITHUIS

- Lid organizing Committee Congres 'Culture & the Cold War'
- Redacteur *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid*
- Lid publicistenpanel radioprogramma *Punch* (VARA)
- Lid Commissie Gevolgen van Rampen voor de gezondheid op middellange en lange termijn, Gezondheidsraad

Bijlage 5

Overzicht verdere activiteiten en bijeenkomsten

JANUARI

- 13 lunchlezing P. Keppy
- 15 Bijeenkomst Holocaust Center
- 19 Bijeenkomst Raad van Cultuur
- 21 Holocaust Center: bijeenkomst prof. R. Hilberg
- 23 Natzweiler vergadering
- 26 Nederland-Duitslandvereniging (E. Somers)
- 27 Bijeenkomst projectleiders & leidinggeevenden
- 28 Vergadering Afdeling Onderzoek

FEBRUARI

- 10 Vergadering Afdeling Infodoc
- 10 Seminar P. Post
- 13 Bijeenkomst Wetenschapscommissie NIOD
- 16 Begeleidingscommissie VITI
- 19 Werkgroep Jodenvervolgning

MAART

- Lunchlezing mw. B. Henkes
- 15 VITI overleg
- 16 Visitatierapport overleg
- 18 Cursus persoonlijke effectiviteit

APRIL

- 1 Bijeenkomst Archieven Nederlandse kampen
- 2 Presentatie boek prof. Brugmans
- 5 OC vergadering
- 6 Vergadering jaarboekredactie
- 7 Vergadering afdeling Onderzoek
- 12 Cursus Persoonlijke Effectiviteit
- 13 Overleg Tentoonstelling 2005
- 20 Presentatie *Kind van de rekening*
- 27 Presentatie boek *Steenbeestje*
- 29 Presentatie boek dr. K. Berkhoff

MEI

- 3 Lunchlezing H. Gijsbers
- 17 STUURGROEP VITI
- 27 Commissie van Advies NIOD

JUNI

- 4 Calmeijer-onderzoek
- 7 Werkgroep Onderzoeksbeleid
- 9 Filmopname Discovery Channel
- 18 Humanity in Action
- 22 Borrel met de burens

- 23 Cursus Time Management

AUGUSTUS

- 17 Ree Archiefsystemen
- 20 Natzweiler bijeenkomst

SEPTEMBER

- 8 Presentatie boek G. Groeneveld
- 13 Presentatie Nederlandse Munten Huis
- 17 Lezing Intelligence Club
- 20-23 ESF-workshop
- 29 Werkgroep Meershoek
- 30 Presentatie Spionageboek

OKTOBER

- Cursus Personeelsmanagement
- 26 Lunchlezing
- 27 Werkgroep Krantenknipsels

NOVEMBER

- 2 Bezoek Singapore University
- 3 Werkconferentie Forum
- 8 Werkoverleg Nationaal Archief
- 10 Presentatie Jaarboek
- 11 Lezing K. Boterbloem
- 23 Lunchlezing P. Slot
- 30 Symposium Duitse Archieven

DECEMBER

- 2 Bijeenkomst Indonesische Stedengeschiedenis Lezing mw. E. Gans
- 13 Presentatie boek D. Barnouw
- 17 Lezing Maekawa

Bijlage 6

Aanwinsten: een keuze

Een keuze uit de aanwinsten die in dit verslagjaar overgedragen werden aan het NIOD:

- ▶ Grote collectie Engelse propaganda-affiches in zeer goede staat.
- ▶ Archief van de Landelijke Contactgroep Verzetsgepensioneerden (LKG)
Notulen, correspondentie, brochures, foto's.
- ▶ Privé en zakelijk archief Jacob Sikkema, bevat onder meer zijn oorlogsdagboek uit Londen, mei-augustus 1940, stukken met betrekking tot Radio Oranje, programma-schema's en correspondentie.
- ▶ Brieven van de voorzitter van de Joodse Raad in Enschede aan zijn familie in de Verenigde Staten, 1940-1944 & 1945-1953.
- ▶ Stukken van de Joodse Raad (van Amsterdam) m.b.t. onderwijs, joodse scholen en culturele activiteiten.
- ▶ Complete jaargangen van de indertijd illegaal verschenen bladen 'De Partisaan' en 'De Krant, het oprechte huysorgaan'.
- ▶ Herinneringen van dhr. J.S. Hoek. De heer Hoek werd tijdens een vlucht naar Zwitserland gearresteerd en kwam via Dijon, Scheveningen en Vught in Buchenwald terecht. In zijn herinneringen schrijft hij uitvoerig over zijn ervaringen in Vught en Buchenwald.
- ▶ Brieven en foto's van Waffen-SS vrijwilliger Leo Borgers, najaar 1944-voorjaar 1945.
- ▶ Dagboek dat dhr. Mensenkamp tijdens zijn onderduik in Hulshorst schreef, juli 1944-mei 1945.
- ▶ Ariërverklaring van Titus Brandsma.
- ▶ Fotoalbum met hierin foto's van uit Nederland vertrekkende Oostfront-vrijwilligers.
- ▶ Dagboek internering Ned.-Indië, Java, Bandoeng, Batavia, Singapore, Tsumori, Nagaoka, maart 1942-september 1945.

Bedragen in Euro's x 1000

Exploitatierkening 2005 NIOD

Baten		Lasten	
KNAW bijdrage	2.628	Personele lasten	3.128
Contractprojecten	1.192	Afschrijvingskosten	182
overige baten	298	Overige kosten	720
	<hr/>		<hr/>
<i>Totaal baten</i>	4.108	<i>Totaal lasten</i>	4.030
	<hr/>		<hr/>
Exploitatieresultaat	78 (positief)		

Aantal formatieplaatsen

Situatie 31-12-2005

	Vaste formatieplaatsen	Tijdelijke plaatsen
Directie	1,5	–
Afdeling Informatie en Documentatie	14,4	1,7
Afdeling onderzoek	8	3
Afdeling bedrijfsvoering	10	–
Extern gefinancierde projecten	–	8,8
	<hr/>	<hr/>
<i>Totaal</i>	33,9	13,5

Het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) heeft als werkgebied de Tweede Wereldoorlog in Nederland en Nederlands Indië/Indonesië in het bredere kader van de eigentijdse geschiedenis. Het NIOD kent twee centrale taken. De eerste is de informatie en documentatietaak: het beheren, ontsluiten en ter beschikking stellen van documentatie over de Tweede Wereldoorlog in Nederland en Nederlands Indië/Indonesië en alles wat daar direct mee samenhangt, alsook het geven van informatie daarover aan overheidsinstellingen en particulieren. De tweede taak is het verrichten van wetenschappelijk onderzoek op dit terrein in het bredere kader van de eigentijdse geschiedenis. De zwaartepunten daarbij zijn:

- ▶ staat en maatschappij onder spanning van oorlog en conflict
- ▶ de langere termijn verschijnselen rond de gevolgen van oorlog en conflict voor individuele burgers en hun sociale leven
- ▶ de geschiedenis van Nederlands Indië/Indonesië in de context van de moderne Aziatische geschiedenis.

Een uitgebreide versie van dit jaarverslag is raadpleegbaar op de website van het NIOD:
www.niod.nl

Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie
Herengracht 380, 1016 CJ Amsterdam
Tel: 020-523 38 00 Fax: 020-523 38 88
E-mail: info@niod.nl

Openingstijden studiezaal NIOD:
Maandag 13.00-18.00
Dinsdag t/m donderdag 9.00 – 18.00
Vrijdag: 9.00-17.00

Website: www.niod.nl

NIOD onderzoeksprogramma Van Indië tot Indonesië: www.indie.indonesie.nl
Historical Research Program Japan and the Netherlands: www.japan.niod.nl
www.kamparchieven.nl
www.oorlogskind.nl